

Nasjonalparkstyret
for Forollhogna

Møteinnkalling

Utvalg:	Nasjonalparkstyret for Forollhogna
Møtested:	Scandic Nidelven, Trondheim
Dato:	04.03.2020
Tidspunkt:	12:30 – 15:00 (maks)

Plan for møtet:

Kl. 12.30:	Velkommen ved møteleder En kort presentasjon av styremedlemmer, varamedlemmer og forvaltere
Kl. 12.45:	Orientering om tiltak i Øvre Forra-vassdraget i Forollhogna nasjonalpark v/Veterinærinstituttet og Fylkesmannen i Trøndelag
Kl. 13.15:	Oppstart av styremøte med saksliste
Kl. 15.00	Avslutte møtet

For de styremedlemmer som alt har meldt forfall er varamedlem innkalt, og det er ikke nødvendig å gi ytterligere beskjed. Skulle det oppstår nye forfall for styremedlemmer må det meldes snarest på pr. e-post til en av nasjonalparkforvalterne.

Møteinnkallingen med saksliste legges ut på nasjonalparkstyrets hjemmesider
<http://www.nasjonalparkstyre.no/Forollhogna/>.

Vel møtt!

25. februar 2010

Astrid Alice Haug
Nasjonalparkforvalter

Eli Grete Nisja
Nasjonalparkforvalter

Saksliste

Utvalgs- saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv- saksnr
	Styresak		
ST 1/2020	Godkjenning av møteinnkalling og sakliste, og valg av styremedlem til godkjenning av protokoll		
ST 2/2020	Nasjonalparkstyret for Forollhogna - konstituering av styret 2020 - 2023		2020/514
ST 3/2020	Nasjonalparkstyret for Forollhogna - møteplan og budsjett 2020		2019/13661
ST 4/2020	Forslag til kvalitetsnorm for villrein - høringsuttalelse		2019/14453
ST 5/2020	Vangrøftdalen og Kjurrudalen landskapsvernområde - søknad om fremføring av strøm i Vangrøftdalen		2018/19545

Styresak

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Nasjonalparkstyret for Forollhogna	1/2020	04.03.2020

Godkjenning av møteinnkalling og sakliste, og valg av styremedlem til godkjenning av protokoll.

Saksopplysninger:

Varsel om innkalling til møte i nasjonalparkstyret skal skje med 2 ukers varsel. Endelig innkalling med saksdokumenter sendes ut 1 uke før møtet.

Styret avgjør selv om det vil ta opp eventuelle saker som ettersendes senere enn dette.

Ifølge pkt. 7 i vedtekter for nasjonalparkstyret for Forollhogna av 7.sept. 2015 skal det velges ett styremedlem som sammen med leder skal godkjenne og underskrive protokollen for møtet. Dette skal gjøres ved møtets begynnelse.

Siden konstituering av styret ikke er gjennomført og det ikke er valgt leder, kan det velges to styremedlemmer til å godkjenne og underskrive protokollen, evt. et styremedlem og leder når den er valgt.

Innstilling til vedtak:

Nasjonalparkstyret godkjenner møteinnkalling og sakliste til møtet 04.03.2020

Nasjonalparkstyret velger som skal godkjenne og underskrive protokollen for dette møtet.

Behandling:

Vedtak:

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2020/514

Saksbehandler: Astrid Alice Haug

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Nasjonalparkstyret for Forollhogna	2/2020	04.03.2020

Nasjonalparkstyret for Forollhogna - konstituering av styret 2020 - 2023

Innstilling til vedtak:

Saken legges frem uten innstilling på navn til de ulike funksjonene

1. Nasjonalparkstyret for Forollhogna utnevner følgende medlemmer som leder og nestleder for styret for perioden 2020 – 2023:

1.1 (leder)

1.2 (nestleder)

Nestleder fungerer som leder ved leders fravær.

2. Det oppnevnes et arbeidsutvalg bestående av 3 medlemmer, der leder og nesteleder i styret inngår som to av disse med tilsvarende funksjoner som i styret.
I tillegg velges følgende medlem inn i arbeidsutvalget:

.....

Det velges ikke vararepresentanter til arbeidsutvalget.

3. Delegeringsreglement av 31.01.2017 endres i tråd med vedtak i punkt 2, dvs. at arbeidsutvalget for perioden 2020 – 2023 består av 3 medlemmer fra styret (mot tidligere 4).

Vedtak:

Vedlegg:

[Vedtekter for nasjonalparkstyret for Forollhogna](#)

[Delegeringsreglement av 31.01.2017](#)

[Arealdata for Forollhogna](#)

Saksopplysninger

Medlemmer i Nasjonalparkstyret for Forollhogna 2020 - 2023

Nasjonalparkstyret for Forollhogna ble oppnevnt av Miljødirektoratet i brev av 09.02.2020. Styret består av følgende medlemmer med personlig varamedlem:

Navn medlem	Representerer (parti*)	Vararepresentant
Guri Heggem	Trøndelag fylkeskommune (Sp)	Hanne Feragen
Stein Tronsmoen	Innlandet fylkeskommune (Sp)	Hanne Velure
Isak V. Busch	Røros kommune, ordfører (Ap)	Guri Heggem
Runa Finborud	Os kommune, ordfører (Sp)	Arne Horten
Sivert Moen	Midtre Gauldal kommune, ordfører (Sp)	Ane Aunøien Moen
Tone Hagen	Tynset kommune, varaordfører (Ap)	Roar Estensgård
Marit Bjerkås	Rennebu kommune, varaordfører (Ap)	Ola Øie, ordfører
Bjørnar Tollan Jordet	Tolga kommune, ordfører (SV)	Ingeborg Kirkbakk
Arve Hitterdal	Holtålen kommune (Framtida Holtålen)	Tove Hegseth

*Partitilhørighet for medlem (ikke vararepresentant)

Det er forvalters oppgave å orientere medlemmene om oppnevningen og kalle inn til konstituerende møte så snart som mulig. Styret velger selv leder og nestleder.

Vedtekter for styret

Oppdaterte vedtekter for styret gjelder fra 1. januar 2020. Formålet med vedtektene er:

«å legge til rette for en helhetlig og kunnskapsbasert forvaltning av de verneområder styret har ansvar for. Vedtektene skal sørge for at nasjonalparkstyret skal kunne oppfylle formålet med vernet i tråd med nasjonale mål og internasjonale forpliktelser.»

Styrets myndighet og oppgaver, geografisk virkeområde, styrets sammensetning, forvalters rolle, fylkesmannens rolle, ulike samarbeidsorgan (rådgivende utvalg, administrativt utvalg) mv. fremgår av vedtektene.

Valg av leder og nestleder (punkt 4 i vedtektene)

- Styret velger selv leder og nestleder

Opprettelse av arbeidsutvalg (punkt 5 i vedtektene)

- Styret *kan* nedsette et arbeidsutvalg bestående av personer fra styret

Styret kan gi arbeidsutvalget myndighet til å treffe vedtak etter naturmangfoldloven/verneforskriftene i enkeltsaker som ikke er av stor betydning for verneverdiene. Arbeidsutvalgets vedtak skal treffes innenfor rammen av prinsipper fastsatt av styret for de ulike saksområdene i tråd med naturmangfoldloven/verneforskriftene.

Delegeringsreglement

Gjeldende delegeringsreglement ble vedtatt av Nasjonalparkstyret for Forollhogna den 31.01.2017. Reglementet beskriver rollen mellom nasjonalparkstyret, leder, arbeidsutvalg og forvalter i ulike type saker og arbeidsområder. Reglementet forutsettes revidert i forbindelse med opprettelsen av et nytt nasjonalparkstyre (ca. hvert fjerde år). Utdrag fra gjeldende delegeringsreglement:

Arbeidsutvalget («AU»)

Styret kan nedsette et arbeidsutvalg bestående av personer fra styret jfr. vedtektenes pkt. 5. Arbeidsutvalget består i inneværende valgperiode (2016 – 2019/2020) av 4 representanter oppnevnt av og fra styret.

Leder, i dennes fravær nestleder. Disse oppnevnes av styret i konstituerende møte hvert fjerde år etter kommunevalg og ny oppnevning av representanter. Leder og nestleder er samme person i styret og i AU.

Kort styrehistorikk

Funksjon/år	2011 (1 år)	2012 – 2015 (4 år)	2016 – 2019 (4 år)
Leder , navn og kommune	Kristin M. Gunhildsøien (H) Midtre Gauldal	Erling Lenvik (A) Midtre Gauldal	Jan Håvard Refsethås (Sp) Holtålen
Nestleder	Erling Aas.Eng (Sp) Tolga	Ragnhild Aashaug (Sp) Tolga	Ragnhild Aashaug (Sp) Tolga
Arbeidsutvalg (AU)	Bersvend Salbu (SV) Tynset AU: 3 representanter, leder, nestleder + 1	Bersvend Salbu (SV) Tynset AU: 3 representanter, leder og nestleder + 1	Sivert Moen (Sp), Midtre Gauldal Runa Finborud (Sp), Os AU: 4 representanter: leder og nestleder + 2

Nasjonalparkstyret for Forollhogna har eksistert i 9 år. Kommuner i Sør-Trøndelag/Trøndelag har hatt ledervervet i alle 9 årene. En kvinne har hatt ledervervet i 1 år, menn i 8 år. Ragnhild Aashaug fra Tolga har vært nestleder i 8 år.

Arbeidsutvalget besto i perioden 2012 – 2015 av 3 representanter (Midtre Gauldal, Tolga og Tynset). Ledervervet var da på Trøndelagssiden, mens flertallet i utvalget – de to andre representantene da kom fra kommunene i Hedmark.

Arbeidsutvalget besto i perioden 2016 – 2019 av 4 representanter (Holtålen, Tolga, Midtre Gauldal, Os). Det ble først valgt 3 representanter som før med Ragnhild Aashaug som

styreleder, men med omvalg i neste styremøte etter påtrykk fra Holtålen kommune med valg av Jan Håvard Refsethås som ny styreleder og utvidelse av arbeidsutvalget til 4, med 2 representanter på hver side av fylkesgrensen.

Nasjonalparkforvaltere – sekretariat for styret

Sekretariatet for nasjonalparkstyret består i dag av 2 nasjonalparkforvaltere. Nasjonalparkforvalterne i Forollhogna har kontorsted Røros, og er ut fra kontorets lokalisering derfor ansatt hos Fylkesmannen i Trøndelag.

Fylkesmannen i Trøndelag har personalansvaret for nasjonalparkforvalterne, men fylkesmannen har ingen instruksjonsmyndighet overfor forvalterne. Forvalterne representerer ikke fylkesmannen, men nasjonalparkstyret. Forvalterne kan i sitt daglige arbeid søkes faglige råd hos begge fylkesmennene (Trøndelag og Innlandet), men er ikke bundet av disse rådene ved innstilling til vedtak i nasjonalparkstyret.

Forvalterne er et selvstendig sekretariat under ledelse av nasjonalparkstyret. Dette innebærer også at nasjonalparkstyret har det daglige lederansvaret overfor forvalterne og disponerer forvalternes tid og ressurser til forvaltning av verneverdiene i Forollhogna.

Vurderinger

Valg av leder, nestleder og arbeidsutvalg

Valg av leder – leders oppgaver

Styreleder leder alle møter i nasjonalparkstyret og i arbeidsutvalget. Styreleder må påregne å delta i en del andre møter og befaringer på vegne av nasjonalparkstyret.

Styreleder har på vegne av nasjonalparkstyret ansvar for ledelse og oppfølging av nasjonalparkforvalterne. Som forvaltere ser vi behov for at leder har tid og kapasitet til å være tettere på forvalterne med faste møtepunkt med forvalterne mellom styremøtene, fortrinnsvis på forvaltningsknutepunkt Røros.

Dette både for å forberede dagsorden for styremøter og møter i arbeidsutvalg, diskutere saker og utfordringer generelt for området, prioritere arbeidsoppgaver, og for å følge med i forvalternes hverdag. Det er også naturlig at styreleder i samarbeid med fylkesmannen gjennomfører årlige medarbeidersamtaler med forvalterne.

I tillegg er det ønskelig at styreleder (og arbeidsutvalg) i større grad kan være med på å «sette en politisk dagsorden» for styret og være med på å profilere og synliggjøre nasjonalparkstyrets virke utad på vegne av styret.

Vi mener derfor at det bør være avgjørende for valg av ny styreleder at det velges en person som har mulighet til å sette av nødvendig tid til disse oppgavene.

Arbeidsutvalg

Nasjonalparkstyret kan utnevne et arbeidsutvalg som kan påta seg oppgaver på vegne av nasjonalparkstyret, og som kan ha tettere kontakt med nasjonalparkforvalterne for å forberede styremøter, for behandling av hastesaker og kurante saker som styret kan

delegere til utvalget, og for deltagelse i annen møtevirksomhet og befaringer på vegne av styret mv. Det anbefales å videreføre ordningen med arbeidsutvalg.

Ut fra erfaringer fra de tre siste styrene – anbefales det et arbeidsutvalg med 3 representanter.

Geografisk fordeling

Det anbefales generelt at leder og nestleder kommer fra hver sin side av fylkesgrensen for å dekke området geografisk, og for samtidig å ha en oversikt over hva som foregår på begge sider av fylkesgrensen (møtevirksomhet, politikk med relevans for styret etc).

Nestleder trer inn i leders rolle ved leders fravær.

Kompetanse

Det anbefales at minst 1 fra sittende nasjonalparkstyre velges inn i nytt arbeidsutvalg for å videreføre kompetanse og kunnskap fra det forrige styret. Det er tre representanter i det nye styret som er med fra det gamle – det er Tone Hagen (Tynset), Sivert Moen (Midtre Gauldal) og Runa Finborud (Os).

Kommunene i Forollhogna – ulikt berørt av vernet

Kommunene i Forollhogna er svært ulikt berørt av vernet. Alle kommunene med unntak av Røros er berørt av nasjonalparken. Røros og Rennebu kommuner er i liten grad berørt av vernet i forhold til de andre kommunene.

Verneform(areal): Kommune	Nasjonalpark km²	Landskapsvern km²	Naturreservat km²	Totalt km²
Midtre Gauldal	339	99	-	438
Holtålen	200	94	-	294
Os	156	126	-	282
Tynset	206	34	5	245
Tolga	110	94	-	203
Rennebu	48	0	-	48
Røros	0	6	-	6
SUM	1.059	453	5	1.517

Samla sett er det Midtre Gauldal kommune som har mest areal i nasjonalparken, mens Os kommune har størst areal vernet som landskapsvernområde. Det er disse to kommunene som er mest berørt av vernet i forhold til aktivitet i landbruket (setring og beitebruk).

De største utfordringene og mest tidkrevende sakene er oftest knyttet til landskapsvern-områdene. Det kan være en fordel å ha god kunnskap om utfordringene i disse områdene, samtidig som det også er en fordel å kunne ha en representant i arbeidsutvalget med litt avstand til utfordringene.

Generelle råd om valg fra det gamle nasjonalparkstyret

- Det er viktig å finne gode løsninger for området som helhet og ha god kunnskap om de enkelte representantene i styret (erfaringsbakgrunn, kunnskap, kompetanse) før valg av leder, nestleder og arbeidsutvalg foretas.
- Det er naturlig at det tillegges noe vekt at ledervervet går på omgang og fordeler seg geografisk og kjønnsmessig over tid.

- Det bør ikke være en fylkeskamp om ledervervet. Det viktige er å velge en leder som har tilstrekkelig tid og ressurser til å påta seg arbeidet, og som kan følge opp forvalterne tett. Det bør derfor legges opp til en diskusjon der partene blir enige om hva som er best for området samlet sett.

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2019/13661

Saksbehandler: Eli Grete Nisja

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Nasjonalparkstyret for Forollhogna	3/2020	04.03.2020

Nasjonalparkstyret for Forollhogna - møteplan og budsjett 2020

Innstilling til vedtak:

Nasjonalparkstyret for Forollhogna godkjenner følgende møteplan for 2020:

Kompetansedager for nasjonalparkstyrene med styremøte (1)	3.-4.mars	Trondheim
Styremøte (2)	27.mars	Holtålen kommune
Nasjonalparkkonferansen 2020	5.-6.mai	Trondheim
Administrativt kontaktutvalg	mai	Doktortjønna, Røros
Styremøte (3) m/evt. befarings	12. juni	Os kommune
Arbeidsutvalget (AU)	juli/aug.	Doktortjønna, Røros
Styremøte m/bli-kjent-runde(4)	8.-9.sept	«Forollhogna rundt»
Arbeidsutvalget (AU)	okt.	Doktortjønna, Røros
Styremøte (5)	27.nov	Midtre Gauldal kommune

Den tildelte budsjettrammen på kr 550.000 legges til grunn for drift av nasjonalparkstyret, arbeidsutvalg og administrativt kontaktutvalg for 2020.

Saksopplysninger

Med bakgrunn i sak 44/2019 i nasjonalparkstyret for Forollhogna den 29.11.2019 hvor møteplan og behov for driftsmidler ble drøftet, meldte nasjonalparkforvalterne inn behov for driftsmidler for styret for 2020 på kr 714.000.

Miljødirektoratet har for 2020 bevilget en budsjettramme på kr 550.000 som skal dekke møtedeltakelse, reise mm for styret inkl. arbeidsutvalget. For 2019 ble det bevilget en ramme på kr. 500.000 som styret holdt seg godt innenfor.

For 2020 er det bevilget kr 25.000 i forbindelse med oppstart av revisjonen av forvaltningsplaner, og kr 75.000 til utvikling av nye nettsider for styret i tråd med mal og føringer gitt av Miljødirektoratet.

Det ble også meldt inn behov for midler til kartlegging av biologisk mangfold i forbindelse med tiltaket for å fjerne ørekyte i Øvre Fora-vassdraget (kr 50.000) og oppgradering av kunnskapsgrunnlaget for fuglelivet i Grøntjønna naturreservat (kr 60.000).

Miljødirektoratet avsto begge disse søknadene med begrunnelse for knapp ramme til å kunne «prioritere kartlegging».

Vurderinger

I budsjetteringen for drift av styret er 2020-satsene for møtegodtgjørelse mm og erfaringer fra tidligere år er lagt til grunn ved innmeldingen av styremidler. Det er likevel litt vanskelig å treffe riktig kostnadsnivå, og ved nytt styre forventes det noe økte utgifter i tilknytning til kompetansedagene, nasjonalparkkonferansen og bli-kjent-runden. Til tross for at det er bevilget noe mindre ressurser enn hva som ble meldt inn, mener nasjonalparkforvalterne at årets ramme på kr 550.000 skal dekke forventet utgifter til møter og samlinger, samt at det skal kunne gjennomføres en 2-dagers bli-kjent-tur rundt Forollhogna-området.

Utfordringen knytter seg like mye til å få satt en møteplan for 2020 som vil kunne passe for styremedlemmene. Det er viktig at både styremedlemmer og varamedlemmer merker seg forslaget til møteplan og gir innspill dersom det blir møte-kollisjoner.

Møtene har vært hold rundt om i de respektive kommunene og gjerne i møtelokaler i randsonen. De forrige styrene har holdt på *fredager* som en møtedag som i liten grad har kommet i konflikt med andre møter. Utfordringen her er at det kan bli noe knapp tid til å kombinere møte og evt. befaring, samt at det vil bli noe reisetid på fredags ettermiddager etter møteslutt.

I løpet av året gjennomfører forvalterne et til to møter med den administrative kontaktgruppen som består av en representant fra hver kommune administrasjon og en fra fjellstyrene, samt SNO. I 2020 foreslås det at de administrative representantene deltar i sine respektive kommuner på «bli-kjent-runden».

Nasjonalparkforvalterne legger fram et forslag til møteplan med 5 styremøter og 2 møter i arbeidsutvalget (AU) i løpet av året, samt en 2-dagers bli-kjent-runde. Møtestedene er satt opp med bakgrunn i siste års møteplan, og i løpet av et par år har det blitt gjennomført styremøter i alle kommunene.

Ett styremøte i slutten av november må ligge fast da det her skal behandles planer og budsjett for neste år. Ellers står styret forholdvis fritt i antall styremøter kontra AU-møter, samt hvilken ukedag som passer best for det nye styret.

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2019/14453

Saksbehandler: Eli Grete Nisja

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Nasjonalparkstyret for Forollhogna	4/2020	04.03.2020

Forslag til kvalitetsnorm for villrein – høringsuttalelse

Innstilling til vedtak:

Nasjonalparkstyret for Forollhogna støtter at det innføres en felles kvalitetsnorm for villrein som skal gjelde for alle villreinområdene i Norge.

Nasjonalparkstyret stiller seg noe undrende til at det i artikkel 3 Kvalitetsmål skal fastsettes en grenseverdi på *minimum middels kvalitet* når artikkel 1 om formål fremhever at Norge har *et internasjonalt ansvar* for å ta vare på villreinen og en *nasjonal målsetting* om å ivareta levedyktige bestander innenfor sine naturlige utbredelsesområder.

Sentrale deler av Forollhogna villreinområde ligger i Forollhogna nasjonalpark hvor villrein er ett av verneformålene. Det kan ikke godtas at man kan risikere at det er greit at verneverdier reduseres ved at kvalitetsmålet for villrein settes til «middels». Ambisjonene for å ivareta villreinen og dens leveområder må settes høgt, og fokuset må være sterkere på føre-var-tenkingen og å være i forkant av utviklingen i steder for å være på etterskudd med avbøtende tiltak.

Nasjonalparkstyret støtter derfor villreinnemnda for Forollhogna sin uttalelse om at målet i artikkel 3 bør styrkes, og støtter forslaget til ny ordlyd: «*Målet er at god kvalitet for det enkelte villreinområde opprettholdes eller nås snarest mulig*». Dette bør gjelde for alle de nasjonale villreinområdene og de europeiske villreinregionene.

Nasjonalparkstyret anser kunnskapsgrunnlaget for villreinbestanden i Forollhogna som god. Villreinutvalget for Forollhogna har god og oppdatert kunnskap om villreinbestanden, som ligger til grunn for Bestandsplanen for Forollhogna villreinvald 2019 – 2023. Det er gjennomført kartlegging av bruk og ferdsel i villreinområdet, og det er identifisert såkalte «fokusområder»– områder som det knytter seg særlige utfordringer til, jf. NINA Rapport 1331 «Ferdsl og bruk av Forollhogna villreinområde». Denne kunnskapen sammen med Regional plan for Forollhogna villreinområde, bør tas i bruk av den enkelte kommune og innarbeides i kommunenes arealplaner.

For villreinområder som alt har et godt kunnskapsgrunnlag, identifisert fokusområder og godkjente regionale planer bør veien være kortere for å komme i gang med relevante tiltak

som ivaretar villreinen og dens leveområder. Sett i lys av klimaendringene så haster det å komme i gang med å sikre at villreinens leveområder opprettholdes med *god kvalitet*.

Nasjonalparkstyret vil også påpeke at det er viktig med god lokal forankring i oppfølgingen av kvalitetsnormen.

Saksdokumenter (følger saken)

1. Høring – kvalitetsnorm for villrein, brev fra Miljødirektoratet av 2.12.2019
2. Forslaget til kvalitetsnorm for villrein.
3. Kvalitetsnorm for villrein, høringsnotat, 43 s. (følger ikke som vedlagt saksdokument, men se link nedenfor)

Alle høringsdokumenter, og etter hvert innkomne høringsuttalelser, finnes på Miljødirektoratet sin hjemmeside: <https://tema.miljodirektoratet.no/horing2019-13819/>

Andre saksdokumenter:

1. Høringsuttalelsen fra Villreinnemnda for Forollhogna, 4.2.2020. (vedlegg)

Saksopplysninger

Da Stortinget i 2016 behandlet Meld. St. 14 (2015–2016) – «Natur for livet – Norsk handlingsplan for naturmangfold», ble det vedtatt at "Stortinget ber regjeringen utarbeide en kvalitetsnorm for villrein". Miljødirektoratet fikk så oppdraget fra Klima- og miljødepartementet om å utvikle faggrunnlaget, og legger nå fram *et forslag til en kvalitetsnorm med hjemmel i naturmangfoldloven § 13*.

Høringsnotat gir grundige beskrivelser av forholdene omkring innføringen av kvalitetsnormen. Anbefalte sider i høringsnotatet for nasjonalparkstyret er:

- kap.1 om bakgrunn og dagens forvaltning av villrein, og
- kap. 2 problembeskrivelse og kap.2.2 om arealforvaltning

Nedfor gjengis noen korte utdrag fra høringsnotatet.

Villrein er en nasjonal ansvarsart

Norge har et internasjonalt ansvar for å ta vare på villreinen, som nå er klassifisert som sårbar på den globale rødlisten for truede arter. Årsaken til dette er stor og vedvarende bestandsnedgang globalt, spesielt i flere av de store nordamerikanske caribou-bestandene. Selv om den norske bestanden regnes som livskraftig samlet sett, møter villreinen i Norge nå mange utfordringer som på sikt kan true artens levedyktighet.

Den norske og dermed europeiske villreinen trues av to sentrale faktorer. Tap av og/eller fragmentering av leveområder, og klimaendringer. Med økende middeltemperatur kan man

forvente hyppigere ising av vinterbeiter, og krympende arealer som sommers tid er insektsfrie. Dagens villreinområder er allerede sterkt fragmenterte. Klimaendringer vil forsterke denne fragmenteringen, slik at størrelsen på egne leveområder kan forventes å krympe sammenlignet med dagens situasjon.

Norge har opprettet nasjonale villreinområder, og to europeiske villreinregioner. Dette er trolig ikke tilstrekkelig for å overholde internasjonale forpliktelser og å nå nasjonale målsettinger om ivaretagelse av levedyktige bestander av villrein innenfor sine naturlige utbredelsesområder. Bestands- og arealforvaltning må i større grad enn i dag ta hensyn til villrein dersom vi skal ivareta levedyktige bestander av villrein innenfor artens naturlige utbredelsesområder.

Forollhogna villreinområde er et nasjonalt villreinområde og inngår i den nordlige europeiske villreinregionen.

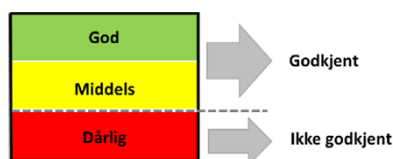
Kvalitetsnormen for villrein

En miljøkvalitetsnorm for villrein er et system hvor tilstanden til villreinen og dens leveområder blir vurdert etter bestemte regler, og hvor det fastsettes *kvalitetsmål*. Når en villreinbestand er vurdert etter normen vil resultatet beskrive «tilstanden» for villreinen i villreinområdet. Det foreslås at kvalitetsnormen består av tre delnormer;

1. bestandsforhold
2. lavbeiter (beitegrunnlaget)
3. leveområde og menneskelig påvirkning.

Det foreslås at tilstanden for de tre delnormene klassifiseres i god, middels eller dårlig kvalitet. Viser videre til høringsdokumentet der de konkrete grenseverdiene for de tre delnormene er utredet.

Klassifiseringen etter kvalitetsnormen gir uttrykk for sannsynligheten for at villreinen kan overleve i livskraftig bestand over lang tid i det enkelte villreinområde. Miljødirektoratet foreslår at kvalitetsnormen anses oppnådd når kvaliteten til en villreinbestand er minimum middels.

Tilstand god, middels og dårlig. Figur fra høringsnotatet.

Dersom kvaliteten til en villreinbestand blir vurdert som dårlig, foreslås det at det gjennomføres en *analyse (påvirkningsanalyse)* som beskriver årsaken til at kvalitetsmålet ikke nås. Det foreslås videre at det utarbeides *tiltaksplaner* for de villreinområdene som ikke når kvalitetsmålet. Tiltaksplanene skal være et verktøy for å bedre tilstanden slik at kvalitetsmålet kan nås. Miljødirektoratet skal ha ansvaret for utarbeiding av tiltaksplanene, og lokal og regional forvaltning trekkes inn i arbeidet. Klima- og miljødepartementet vil i samråd med berørte departementer vurdere tiltakene, og politisk og budsjettmessig oppfølging.

Kvalitetsnormen er *retningsgivende*. Det innebærer at *normen ikke har rettslig bindende betydning i enkeltsaker*, men vil virke som en retningslinje for forvaltningens skjønnsutøving og vil videre kunne innvirke på praktiseringen av regelverk. Det foreslås at normen skal gjelde for alle 24 villreinområder i Norge.

Det er et mål at den foreslåtte kvalitetsnormen skal gi forvaltningsmyndigheter et godt, enhetlig og heldekkende kunnskapsgrunnlag for forvaltningen av bestandene og leveområdene til villreinen, og som setter forvaltningen i stand til å identifisere sentrale trusler og påvirkningsfaktorer og til å vurdere målrettede tiltak.

Forslag til kvalitetsnorm for villrein ble sendt ut på høring med frist for høringsuttalelse 2. mars. Fristen for alle verneområdestyrer ble imidlertid forlenget til 23.mars.

Vurderinger

Forslaget til kvalitetsnorm for villrein med høringsnotat er omfattende, og går for så vidt langt utover nasjonalparkstyrets ansvars- og myndighetsområde. Forvalterne har likevel valgt å forberede en høringsuttalelse fra nasjonalparkstyret, og har *fokusert på villreinens leveområder og arealforvaltning*.

Forvaltningen av villrein og dens leveområder er fordelt på flere aktører, jf. fig. 3 i høringsnotatet. Innen bestandsforvaltningen er det rettighetshaverne/villreinutvalget som utarbeider forslag til bestandsplan og fellingskvote, og villreinnemnda i kraft av sin myndighet etter hjorteviltforskriften som godkjenner. Villreinnemnda gir også høringsuttalelser til arealsaker.

I arealforvaltningen av villreinens leveområder, er kommunene den viktigste planmyndigheten etter plan- og bygningsloven (pbl), og som har ansvar for bl.a. å følge opp regional plan for villreinområdene.

Regional plan for Forollhogna villreinområde ble vedtatt av fylkestingene i Sør-Trøndelag og Hedmark i 2013, men er i liten grad blitt innarbeidet i kommunens arealplaner.

I Forollhogna strekker villreinens leveområder seg langt utover nasjonalparken og til dels landskapsvernområdene, og arealforvaltning og aktivitet i randområdene til verneområdene er av stor betydning for villreinen. I kommunenes arealplaner er villreinens leveområder i hovedsak vist med arealformål LNF uten noen nærmere retningslinjer som ivaretar villreinen, og flere kommuner har også arealer for fritidsbebyggelse i randområdene til villreinområdet.

Forollhogna er vel særlig utsatt mht. klimaendringer da store områder er lågfjell, og vegetasjonen har ingen høydelag «å vokse opp i» og potensialet for gjengroing av arealene er store. For villreinen vil dette bety reduserte områder sommerstid som er insektsfrie dvs. økte plager med brems. Her bør man følge med på utviklingen mht. vegetasjon og gjengroing

I Forollhogna er det korte avstander fra bygdene og seterdalene inn til sentrale delene av villreinområdet. Økt utbygging, økt tilgjengelighet via veger – sommer som vinter, økt ferdsel

i forbindelse med topp-turer og ulike former for friluftaktiviteter, økt motorferdsel både i og utenfor verneområdene osv. kan til sammen føre til økte forstyrrelser for villreinen. Dette er et saksområde som kommunene, grunneierene/rettighetshaverne og de ulike brukergruppene bør få bedre veiledning og bevissthet omkring.

I oktober 2019 gjennomføre nasjonalparksforvalterne en fagdag om villrein og ferdsel for administrasjonen i kommunene rundt Forollhogna, og temaet bør få en videre oppfølge etter hvert som kommunene starter revisjon av sine arealplaner.

Ved innføring av kvalitetsnorm for villrein vil effekten også kunne være positivt for både flere arter som er sårbare og økosystemer, og forvaltningen med å ivareta og styrke verneverdiene i verneområdene vil kunne dra fordeler av økt fokus på å ivareta villreinen og dens leveområder.

Villreinnemnda for Forollhogna har alt gitt en høringsuttalelse, og forvalter har også sett nærmere på uttalelsen og finner det naturlig at nasjonalparkstyret kan støtte uttalelsen som går på artikkel 3 Kvalitetsmål.

I henhold til adresseliste

Trondheim, 02.12.2019

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2019/13819

Saksbehandler:
Vemund Jaren

Høring – kvalitetsnorm for villrein

Etter oppdrag fra Klima- og miljødepartementet sender Miljødirektoratet med dette forslag til kvalitetsnorm for villrein på høring. Høringsuttalelser sendes til Miljødirektoratet innen 2.mars 2020.

I forbindelse med Stortingets behandling 23. mai 2016 av Meld. St. 14 (2015-2016) - *Natur for livet - Norsk handlingsplan for naturmangfold*, ble det fattet vedtak om at "Stortinget ber regjeringen utarbeide en kvalitetsnorm for villrein". Klima- og miljødepartementet har fulgt opp Stortingets bestilling gjennom oppdrag til Miljødirektoratet om å utvikle faggrunnlag og legge fram forslag til en slik kvalitetsnorm med hjemmel i naturmangfoldloven § 13. Denne lovhjemmelen er benyttet bare én gang tidligere gjennom fastsetting av *Kvalitetsnorm for ville bestander av atlantisk laks* 20.09.2013, og det er lagt vekt på erfaringene fra denne i arbeidet med kvalitetsnorm for villrein.

Artikkel 1 i den foreslåtte kvalitetsnormen fastslår at formålet er å bidra til at villrein, og de ulike villreinområdene, forvaltes på en slik måte at internasjonale forpliktelser overholdes, og at nasjonale målsettinger om ivaretagelse av levedyktige bestander innenfor sine naturlige utbredelsesområder nås. Kvalitetsnormen er retningsgivende for myndighetenes forvaltning i alle saker som har betydning for villrein og skal gi myndighetene et best mulig grunnlag for forvaltningen av bestandene og leveområdene, og faktorene som påvirker disse.

Forslaget om en kvalitetsnorm for villrein bygger på faglige råd fra en uavhengig og bredt sammensatt ekspertgruppe nedsatt av Miljødirektoratet. Resultatene av gruppas arbeid er presentert i [NINA Rapport 1400: Miljøkvalitetsnorm for villrein. Forslag fra en ekspertgruppe](#). Med bakgrunn i rapporten har Miljødirektoratet utarbeidet vedlagte høringsnotat. Selve forslaget til kvalitetsnorm med beskrivelse av de enkelte delnormene finnes som vedlegg til høringsnotatet ("Kvalitetsnorm for villrein (*Rangifer tarandus*)"), mens Miljødirektoratets kommentarer til de enkelte artiklene finnes i kapittel 3.7. Bortsett fra noen justeringer av delnorm 3 (vedlegg IV) er det i høringsforslaget ikke gjort endringer i selve klassifiseringssystemet og innholdet i kvalitetsnormen slik det er foreslått fra ekspertgruppa, og vi ber høringsinstansene ta stilling til dette slik det foreligger. Videre ber vi særskilt om at høringsinstansene kommenterer kapittel 3.8 om operasjonalisering av kvalitetsnormen. Dette inngikk ikke i ekspertgruppas mandat, og forslagene

her er utviklet av Miljødirektoratet. For øvrig er det selvsagt åpent for å gi kommentarer til alle deler av høringsnotatet.

Miljødirektoratet ber om at høringspartene benytter skjema for elektronisk tilbakemelding på våre nettsider <https://tema.miljodirektoratet.no/horing2019-13819/> Det er også mulig å sende høringsuttalelser til post@miljodir.no Høringsfristen er 2. mars 2020.

Liste over høringsinstanser følger vedlagt. Høringsinstansene bør vurdere om saken skal sendes til eventuelle underliggende etater eller tilsluttede virksomheter eller samarbeidende organisasjoner. I slike tilfeller ber vi om at høringsinnspill fra underliggende organisasjoner oppsummeres og inkluderes i en samlet uttalelse. Alle som ønsker det kan uttale seg, selv om de ikke er oppført på listen over høringsinstanser. Høringsuttalelsene er offentlige etter offentlighetsloven og blir publisert på hørings siden på nett.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Ivar Myklebust
avdelingsdirektør

Knut Morten Vangen
seksjonsleder

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.

Vedlegg

- 1 Kvalitetsnorm villrein - Høringsnotat november 2019
- 2 Kvalitetsnorm villrein - november 2019
- 3 Liste over høringsinstanser

Kvalitetsnorm for villrein (*Rangifer tarandus*)

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. xx.xx.2020 med hjemmel i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 13. Fremmet av Klima- og miljødepartementet.

Artikkel 1. Formål og virkeområde

Formålet med kvalitetsnormen er å bidra til at villrein, og de ulike villreinområdene, forvaltes på en slik måte at internasjonale forpliktelser overholdes, og at nasjonale målsettinger om ivaretagelse av levedyktige bestander innenfor sine naturlige utbredelsesområder nås. Kvalitetsnormen er retningsgivende for myndighetenes forvaltning i alle saker som har betydning for villrein og skal gi myndighetene et best mulig grunnlag for forvaltningen av bestandene og leveområdene, og faktorene som påvirker disse.

Artikkel 2. Kvalitetsnormens innhold

Kvalitetsnormen fastsetter grenseverdier for god, middels og dårlig kvalitet for villrein i villreinområder, basert på delnormene bestandsforhold, lavbeiter, og leveområde og menneskelig påvirkning, jf. vedlegg I, II, III og IV.

Artikkel 3. Kvalitetsmål

Målet er at minimum middels kvalitet for det enkelte villreinområde opprettholdes eller nås snarest mulig. Klima- og miljødepartementet og andre berørte departementer kan i samråd beslutte at målet fravikes for hele villreinområdet når viktige samfunnsinteresser veier tyngre enn hensynet til villreinen. Hensynet til villrein veier særlig tungt i fastsatte nasjonale villreinområder.

Artikkel 4. Klassifisering og påvirkningsanalyser

Miljødirektoratet fastsetter hvilke villreinområder som skal klassifiseres etter kvalitetsnormen, og har ansvar for at det blir utarbeidet en påvirkningsanalyse som, så langt mulig og innenfor rimelige økonomiske rammer, klarlegger årsakene til at et villreinområde ikke oppnår middels eller god kvalitet.

Klassifisering og påvirkningsanalyser etter kvalitetsnormen skal utføres av fagmiljø med særskilt kompetanse på villrein og arealbruk og pekes ut av Klima- og miljødepartementet i samråd med berørte departementer.

Miljødirektoratet skal publisere oppdaterte oversikter over kvaliteten for villrein i villreinområder.

Artikkel 5. Tiltaksplaner

Blir en fastsatt kvalitetsnorm for villrein i et villreinområde ikke nådd, eller er det fare for dette, bør Klima- og miljødepartementet i samråd med andre berørte myndigheter utarbeide en

plan for hvordan kvaliteten likevel kan bli nådd. Slike planer må ta hensyn til annen eksisterende virksomhet i området.

Artikkel 6. *Endring av kvalitetsnormen*

Artikkel 1 til 6 kan endres av Kongen. Endringer i vedleggene kan foretas av Klima- og miljødepartementet i samråd med berørte departementer.

Artikkel 7. *Ikrafttredelse*

Kvalitetsnormen for villrein trer i kraft straks.

Vedlegg I til kvalitetsnorm for villrein - Klassifisering av tilstanden for villreinbestander i Norge

Kvalitetsnormen for villrein består av tre delnormer:

- 1) Bestandsforhold: Datokorrigert høstvekt for simlekalv
Antall kalver per 100 simle og ungdyr
Andel eldre (≥ 3 år) bukk per voksen (≥ 1 år) simle
Genetisk variasjon
Helsestatus – forekomst av alvorlig meldepliktig sykdom
- 2) Lavbeiter: Lavbiomasse
- 3) Leveområde og menneskelig påvirkning: Funksjonell arealutnyttelse
Funksjonelle trekkpassasjer

Klassifisering av villreinområdene etter kvalitetsnormen gjøres hvert femte år. Hver delnorm gis en helhetsvurdering. I de tilfeller delnormen består av flere måleparametere, vektes disse likt og måleparameteren med den dårligste klassifiseringen bestemmer delnormens endelige tilstandsklassifisering. Det samme prinsippet gjelder når de tre delnormene skal sammenstilles til en helhetsvurdering for det enkelte villreinområde. I tilfeller hvor manglende data gjør at enkelte delnormer ikke kan klassifiseres, påvirker ikke dette helhetsvurderingen. Dersom kvalitetsnormen i et villreinområde ikke er nådd, er målet at kvalitetsnormen skal være et grunnlag for å iverksette avbøtende tiltak slik at tilstanden i området kan bringes opp på et nivå som tilfredsstiller kravene. I de tilfeller det er manglende kunnskap, grå fargekode, vil dette være et viktig signal om å innhente nødvendig kunnskap fram til neste klassifisering.

Samlet fremstilling av de enkelte delnormenes tilstandsvurdering og samlet helhetsvurdering per villreinområde. Fargekodene grønn, gul og rød angir henholdsvis tilstandskategoriene God, Middels og Dårlig. Grå fargekode angir manglende datagrunnlag.

	Bestandsforhold	Lavbeiter	Leveområde og menneskelig påvirkning	Helhetsvurdering
Villreinområde 1				
Villreinområde 2				
Villreinområde 3				
Villreinområde 4				

Bestandsforhold

En hovedfaktor for en villreinstammes tilstand er tilgang på nok beite av høy kvalitet som et grunnlag for vekst, reproduksjon og overlevelse. Som en tommelfingerregel er veksten og størrelsen på dyrene regulert av mattilgangen på sommerbeitene, mens mattilgangen vinterstid begrenser antallet dyr og kalveproduksjonen. Naturgitte og klimatiske forhold gir stor variasjon i beitekapasiteten mellom våre villreinområder. Det er likevel klart at forvaltningen gjennom regulering av stammens størrelse er en

hovedfaktor for å bestemme graden av beitekonkurranse som påvirker bestandenes produksjon og kondisjon.

De ulike måleparameterne slaktevekt for kalv, antall kalver per 100 simler og ungdyr og andel eldre bukk per simle angis i absolutte verdier. I tillegg skal en statistisk sikker trendutvikling vektlegges. I tilfelle statistisk sikker negativ trend senkes tilstandsklassifiseringen ett nivå. I tilfelle statistisk sikker positiv trend heves tilstandsklassifiseringen ett nivå.

Lavbeiter

Tidsforsinkelser mellom langsiktige endringer i beitetilstand (overbeiting) og kondisjon (vekter) gjør at beitene også bør overvåkes direkte. Dette gjelder i særlig grad lavbeiter som vokser sakte og kan bruke tiår på å hente seg inn om de overbeites. Mengden av mat som er tilgjengelig vinterstid antas å være bestemmende for mengden rein et område kan bære. Villreinen har en unik evne til å fordøye og utnytte lav som vedlikeholdsfôr om vinteren, og arealene av lavrike vegetasjonstyper innenfor villreinområdene har derfor stor betydning. Lav vokser på lettdrenerte, tørre rabber, ofte beliggende på sure og fattige bergarter, og trives best på mer eller mindre snøfri mark.

Leveområde og menneskelig påvirkning

Forstyrrelser og inngrep representerer viktige utfordringer knyttet til ivaretagelse av villreinen og dens leveområder. Redusert arealutnyttelse på grunn av inngrep og forstyrrelser vil blant annet kunne føre til redusert høstingspotensial og/eller redusert kondisjon. Imidlertid vil ofte bestandsforvaltningen kunne redusere bestandstettheten for å unngå nedgang i kondisjon. Det er derfor viktig å inkludere et mål på arealutnyttelse direkte.

Infrastruktur og menneskelig aktivitet kan ha betydelige effekter på villreinens arealbruk, men det er ofte svært komplekse sammenhenger mellom ulike typer infrastruktur og ferdsel. Samvariasjon mellom alle disse påvirkningsfaktorene må også settes inn i en sammenheng med naturforhold, ressurstilgang og dynamikken i villreinbestandene. I dag er det begrenset tilgang til data som kartfester ferdsel og menneskelig aktivitet på et detaljeringsnivå som er relevant i forhold til å forstå variasjoner i reinens arealbruk. Veger, stier og skiløyper er for en stor grad kartfestet, men en vet lite om mengden og intensiteten av ferdsel i områder der det ikke er gjort spesielle registreringer av dette. Det er også mangel på kunnskap om direkte sammenhenger mellom forekomst av infrastruktur og forstyrrelseseffekt på villrein. Dette gjør det utfordrende å fastsette generelle anbefalinger knyttet til bruk og forvaltning av de aktuelle arealene. Det er derfor tatt utgangspunkt i villreinens arealbruk og ikke menneskelig arealbruk når det er foreslått måleparametere for denne delen av kvalitetsnormen.

Metodikk for klassifisering av delnorm 1) *bestandsforhold*, delnorm 2) *lavbeiter* og delnorm 3) *leveområde og menneskelig påvirkning* er vist i henholdsvis vedlegg II, III og IV.

Vedlegg II til kvalitetsnorm for villrein - Klassifisering av delnorm bestandsforhold

a) Datokorrigert høstvekt for simlekalv

er en sensitiv parameter og gir et godt mål på beitenes kvalitet og bestandens tilstand. Dette beror på at kalvene er de som i størst grad påvirkes av variasjon i miljøforhold, og at vektene på kalvene også reflekterer mattilgangen og vektene på simlene. Høy kalvevekt om høsten øker overlevelse gjennom den første vinteren og øker sjansen for at simlene får sin første kalv som toåring.

Slaktevekter samles allerede rutinemessig for en del av områdene, og bør inngå som standard datainnsamling i alle villreinområdene. Ettersom kalvene vokser utover i jakttida, og bukkekalver er tyngre enn simlekalver, foreslås det å bruke 4. september som standardiseringsdato (median fellingsdato) og simlekalver som standard kjønn. Det foreslås følgende tilstandskategorier:

Dårlig	Middels	God
< 15 kg	15 – 18 kg	> 18 kg

b) Antall kalver per 100 simler og ungdyr

kan påvirkes av både ressursbegrensing, predasjon og sykdom. Forventet kalveproduksjon reflekteres i stor grad av kalvevektene, men eventuelle avvik fra forventet kalveproduksjon på en gitt vekt vil belyse tap på grunn av andre forhold enn ressursbegrensning. Kalvetellinger gjennomføres normalt ved hjelp av bilder tatt fra fly eller helikopter om sommeren. Et problem med kalvetellinger på villrein, er at dataene er kalv per simle og ungdyr fordi det ikke er mulig å skille ut ungbukker fra simler på bildene tatt fra lufta. Andelen unge bukker (1-2 år) og andelen unge simler som ikke reproducerer vil derfor påvirke beregningene. Variasjon i andelen unge simler som ikke reproducerer er et av forholdene som vi ønsker skal gjenspeiles i «andelen simler med kalv», mens det ideelt sett bør kunne korrigeres for andelen ungbukker som går sammen med simlene og kalvene om sommeren. Det er utviklet modeller som i noen grad kan kontrollere for dette. Det foreslås følgende tilstandskategorier for kalv per 100 simle og ungdyr (SU):

Dårlig	Middels	God
< 35	35 – 50	> 50

c) Andel eldre (≥ 3 år) bukk per voksen (≥ 1 år) simle

Forholdet mellom antall simler og bukker har direkte betydning for vekstpotensialet i en bestand. Jo større andel simler, dess større tilvekst i form av fødte kalver. Den enkelte voksne bukk har kapasitet til å dekke mange simler. Kjønnssforholdet skal derfor være veldig skjevt før dyra ikke blir bedekket hos en så polygyn art som reinsdyr, men fravær av store bukker kan forsinke brunsten og dermed påfølgende kalving. En for skjev kjønnsratio er heller ikke ønskelig sett i et bevaringsperspektiv for å sikre at den seksuelle seleksjonen ivaretas. Bukkeandel som reproducerer påvirker også effektiv bestandsstørrelse. Effektene av disse prosessene kan være små og til dels svakt dokumentert, så høy bukkeandel innebærer et føre-var-prinsipp. Det er vurdert forvaltningsmessig positivt med høy bukkeandel siden bukkene har en mer ekstensiv arealbruk og fører til en bredere utnyttelse av leveområdene. Registreringene gjennomføres normalt som strukturtellinger fra bakken med teleskop

i brunstperioden om høsten, da alle kjønns- og aldersgrupper er til stede i flokkene. Det foreslås følgende tilstandskategorier for eldre bukk (≥ 3 år) per simle ≥ 1 år:

Dårlig	Middels	God
< 0,20	0,20 – 0,35	> 0,35

d) Genetisk variasjon

Reinen i de norske villreinområdene har ulik opprinnelse, og varierer både når det gjelder innblanding av tamrein, effektiv bestandsstørrelse og genetisk variasjon. Genetisk variasjon er viktig for å opprettholde levedyktige villreinstammer med tilstrekkelig evne til å tilpasse seg varierende miljøbetingelser på lengre sikt. Effektive analyseverktøy kan i dag gi informasjon om både genetisk strukturering av bestander, begynnende bestandsfragmentering og genetisk variasjon generelt. Den effektive bestandsstørrelsen utgjøres av de dyrene som parrer seg og er opphav til nye avkom. Dette er ofte bare en tiendedel av den totale bestanden, avhengig av kjønns- og alderssammensetning. Utnesling av individer mellom nabobestander vil øke den effektive bestandsstørrelsen, mens fragmentering innen bestander vil gi en mindre effektiv bestandsstørrelse enn det områdets bestandstall skulle tilsi. Dette er forhold som rene bestandstall ikke fanger opp og gjør overvåking direkte på genetisk variasjon nødvendig. Endringer i den genetiske variasjonen skjer langsomt og det er ikke behov for årlige analyser for å følge en utviklingstrend. Bruk av den genetiske variasjonen som et mål vil også bidra til å gi grunnlag for å oppfylle målsettingen om å ivareta den genetiske integriteten til våre stedsne villreinstammer. Det foreslås følgende tilstandskategorier for tap av genetisk variasjon i løpet av en 5-årsperiode:

Dårlig	Middels	God
> 3 %	3 <= 0 %	0 %

e) Helsestatus – forekomst av alvorlig meldepliktig sykdom

Tilstedeværelse av en alvorlig meldepliktig sykdom kan ha store konsekvenser for arten selv, eller gi alvorlig sykdom hos andre viltarter eller mennesker. Det kan også medføre at folkehelse- eller dyrehelsemyndighetene griper inn med føringer eller pålegg som overstyrer den vanlige forvaltningen av bestandene. Utbruddet av skrantesyke i Nordfjella viser hvordan et slikt sykdomsutbrudd kan snu opp-ned på alle andre faktorer i villreinforvaltningen. Imidlertid er det ikke alvorlige smittsomme sykdommer som vanligvis påvirker villreinens helse og velferd mest, men snarere summen av og samvirket mellom ulike faktorer som påvirker helsen. Infeksjoner, parasitter og feil mineralbalanse kan ha betydelige effekter når de virker sammen med andre viktige miljøfaktorer. Sykdommer kan også øke effekten av endringer i miljøet eller stokastiske hendelser. Vi har i dag for lite kunnskap til å lage en parameter som gir et godt og tolkbart uttrykk for dette samspillet mellom helsestatus, andre faktorer og effekter på de ulike bestandenes tilstand, slik at dette kan inkluderes i kvalitetsnormen. Derimot bør tilstedeværelse av alvorlige meldepliktige sykdommer inngå som en måleparameter. Det foreslås kun følgende to tilstandskategorier for alvorlige meldepliktige sykdommer:

Dårlig	Middels	God
Påvist	[benyttes ikke]	Ikke påvist

Vedlegg III til kvalitetsnorm for villrein - Klassifisering av delnorm lavbeiter

Lavbiomasse

Det er store forskjeller mellom de ulike villreinområdene når det gjelder reinens tilgang til lavdominerte vegetasjonstyper. Det synes likevel klart at tilstanden på lavbeitene representerer en viktig begrensning for et områdes vinterbeitegrunnlag. Å sikre at disse beiteressursene opprettholder god produksjon og unngår unødig beiteslitasje, er viktig for å ivareta villreinområdenes bestandsgrunnlag. Naturlige forskjeller i slitasje på vinterbeitene vil oppstå som følge av mellomårsvariasjon i reinens bruk av vinterbeiteområder, og klimatiske forhold som påvirker tilgang til beitene (snødybde, nedising m.m.). I tillegg vil naturlige eller menneskerelaterte barrierer bidra til at det stedegne beitetrykket vil variere mye innen et område. Eksempelvis så er beitetrykket større og dermed den stående lavbiomassen gjennomgående langt mindre i de sentrale og mest brukte delene av et villreinområde. Det anbefales derfor at klassifiseringen baseres på tilstanden i 60 % av vinterbeitearealet.

For kalibrering av fjernmåling foreslås det å samle inn data om tilstanden i lavbeitene hvor man måler lavdekning, lavhøyde og lavvolum i faste felter innenfor noen villreinområder. I tillegg foreslås det at årlige sammenstillinger av satellittbaserte vegetasjonsindekser og lavbiomasseindeksen gjennomføres. Biomassemålingen basert på satellittdataene er i utgangspunktet gitt som volum (l/m^2), men regnes om og presenteres som g/m^2 siden reinens fødebehov vanligvis framstilles med basis i tørrvektmål. Overgangen fra volum til vekt er gitt av sammenhengen: ($\text{g/m}^2 = 22 \times \text{l/m}^2$). Det foreslås at kategorien Dårlig tildeles dersom minst 60 % av det totale vinterbeitearealet har mindre enn 132 g/m^2 . Kategorien Middels tildeles dersom minst 60 % av arealene har fra $132 - 220 \text{ g/m}^2$. Kategorien God tildeles dersom mer enn 60 % av arealene har mer enn 220 g/m^2 .

Dårlig	Middels	God
$< 132 \text{ g/m}^2$	$132 - 220 \text{ g/m}^2$	$> 220 \text{ g/m}^2$

Vedlegg IV til kvalitetsnorm for villrein - Klassifisering av delnorm leveområde og menneskelig påvirkning

Det er en forutsetning at kvalitetsnormen skal være så enkel som mulig, men likevel kunne fange opp kritiske endringer i villreinens arealbruk. Klassifikasjon av hvert enkelt villreinområde bygger på en samlet vurdering av funksjonell arealutnyttelse og funksjonelle trekkpassasjer. Et område med god økologisk funksjonalitet har både gode trekkpassasjer og god tilgang til funksjonsområder.

I begrepet funksjonell arealutnyttelse legger vi at arealene som villreinen bruker gjennom året fyller ulike økologiske funksjoner og at reinen har tilgang til disse. De viktigste funksjonsområdene er sommerbeite, vinterbeite og kalvingsområder. Trekkpassasjer er også viktige funksjonsområder, og er på grunn av sin særskilte betydning tatt ut som en egen måleparameter, funksjonelle trekkpassasjer. Naturlige hindringer som topografi og vassdrag gir flaskehalser som er spesielt sårbare for forstyrrelser, og fysiske naturinngrep eller menneskelig aktivitet kan føre til at trekket blir helt sperret.

Klassifiseringen forutsetter at man har god kunnskap om villreinens arealbruk og trekk. I de tilfeller det er for lite kunnskap vil delnorm 3 måtte klassifiseres som «grå» og ikke telle med i helhetsvurderingen av området etter kvalitetsnormens standard klassifiseringssystem (se vedlegg I).

Det er under utvikling en mal for hvordan kartleggingsarbeidet skal gjennomføres med erfaringer fra kartlegging i de nasjonale villreinområdene. Malen inkluderer identifisering, avgrensning og forankring av såkalte *fokusområder*, som er et veletablert begrep i villreinformvaltningen.

Fokusområder omfatter områder hvor det er identifisert utfordringer knyttet til arealinngrep og menneskelig aktivitet, og der det ofte er behov for avbøtende tiltak for å bedre situasjonen.

Avgrensningen av fokusområder bygger på en helhetlig vurdering av landskapsformer/topografi, området sin opprinnelige funksjon for villreinen og de påvirkningsfaktorene en finner i området.

a) Funksjonell arealutnyttelse

Måleparameteren beskriver i hvor stor grad villreinen har tilgang til viktige funksjonsområder gjennom året. To forhold blir vurdert; 1) grad av arealunnavvikelse og 2) samlet omfang av arealunnavvikelse.

1. Grad av arealunnavvikelse er arealunnavvikelse siste 10 år sammenlignet med forventningen basert på siste 50 år. Først klassifiseres arealunnavvikelse i det enkelte fokusområde på bakgrunn av unnavvikelsesgrad: Dårlig (mer enn 90 % unnavvikelse), Middels (50-90 % unnavvikelse) og God (mindre enn 50 % unnavvikelse). Deretter registreres det enkelte fokusområdets areal (km²) i tabellen under, men kun i kolonnen for aktuell grad av arealunnavvikelse.

Aktuelle fokusområder	Grad av arealunnavvikelse i fokusområder		
	Dårlig	Middels	God
Område 1	km ²	km ²	km ²
Område 2	km ²	km ²	km ²
Osv.	km ²	km ²	km ²
Sum areal	km ²	km ²	

- For de fokusområdene som har vesentlig grad av arealunnvikelse (dårlig eller middels i tabellen over) vurderes deretter om disse arealene utgjør et lite (inntil 10 %), middels (10-20%) eller stort (mer enn 20 %) omfang sammenlignet med det totale arealet av funksjonsområder for sommerbeite, vinterbeite og kalving innen villreinområdet.

Tabellen nedenfor brukes deretter til å fastsette endelig tilstandsklassifisering. Dersom tilstandsklassifiseringen for områder med sommerbeite, vinterbeite og kalving eksempelvis er vurdert til henholdsvis God, Middels og Dårlig, vil det være kalvingsområdenes dårlige klassifisering som bestemmer den endelige helhetsvurderingen.

		Grad av arealunnvikelse i fokusområdene	
		Middels	Dårlig
Samlet omfang av arealunnvikelsen	Lite		
	Middels		
	Stort		

b) Funksjonelle trekkpassasjer

Begrepet funksjonelle trekkpassasjer betyr at villreinen har mulighet til å trekke mellom de ulike funksjonsområdene i leveområdet. Det er de funksjonelt viktigste trekkpassasjene innenfor villreinområdet som vurderes. Klassifiseringen av funksjonelle trekkpassasjer er basert på vurdering av endret bruk (reduisert krysningsfrekvens eller økt krysningshastighet) av historisk viktige trekkpassasjer mellom funksjonsområder. To forhold blir vurdert; 1) grad av redusert trekk og 2) endringer i villreinens arealbruk som følge av redusert trekk.

- Grad av redusert trekk beregnes ved å sammenligne reinens bruk av trekkpassasjer siste 10 år med forventningen basert på siste 50 år. Statusvurderingen av trekkpassasjer er definert som følger: God; inntil 50 % redusert bruk, dette vurderes å ligge innenfor normal variasjon i områdebruk. Middels; 50-90 % redusert bruk. Dårlig; mer enn 90 % redusert bruk.
- For de trekkpassasjene som har redusert trekk utover normal variasjon (middels eller dårlig), vurderes deretter om omfanget av endringene er lite (inntil 10 %), middels (10-20 %) eller stort (mer enn 20 %) sammenlignet med det totale arealet av funksjonsområder for sommerbeite, vinterbeite eller kalving innen villreinområdet. Vurderingen må også ta i betraktning om det finnes alternative trekkpassasjer, og om omfanget skal reduseres av den grunn.

Tabellen nedenfor brukes til å fastsette endelig tilstandsklassifisering for trekkpassasjer, der fargekodene viser til kvalitetsnormens standard klassifiseringssystem.

		Grad av redusert trekk	
		Middels	Dårlig
Endringer i villreinens arealbruk som følge av redusert trekk	Lite		
	Middels		
	Stort		

Villreinnemnda for Forollhogna

Referat fra møte 4.februar 2020, kl 1200-1430, Dombås

03/20 Kvalitetsnorm for villrein

Sekretariatet viser til Miljødirektoratets gjennomgang av prosjektet og forslaget til gjennomføring på oppstartsamlinga. Alle dokumenter finnes på [kvalitetsnorm villrein](#).

Praktisk gjennomføring av kvalitetsnormen

Fylkesmannen i Innlandet skal gi egen uttalelse, og vi legger også fram saken for nemdene for Forollhogna og Rondane-Sølnkletten. Generelt meiner vi i sekretariatet at det for legitimiteten til kvalitetsnormen er viktig at normen resulterer i konkrete tiltak i villreinområdene, ikke «bare» kunnskapsinnhenting. Tida fra tilstandsvurderinger, via påvirkningsanalyser, tiltaksplan, bevilgninger og fram til konkrete tiltak vil være ei utfordring. Erfaringene fra arbeidet med kvalitetsnorm for villaks er at det kan ta relativt mange år fra det er fastsatt en kvalitetsnorm til det foreligger vedtatte tiltaksplaner. Kvalitetsnorm for ville bestander av atlantisk laks blei vedtatt i september 2013. Tiltaksplaner er per januar 2020 fortsatt ikke vedtatt, men er til behandling i departement. Et slikt tidsløp på tiltaksplaner vil delvis «undergrave» formålet med kvalitetsnormen og i praksis føre til at den får liten funksjonell betydning utover å bidra med informasjon om tilstand. Det bør derfor fastsettes tidsrammer for når eventuelle tiltaksplaner skal være ferdige.

Tilstandsvurderinger av villreinområdene er foreslått hvert femte år. Det bør endres til hvert fjerde år, og slik at nye tilstandsvurderinger kommer tidlig i funksjonsperioden for politiske utvalg som kommunestyre, fylkesting, nasjonalparkstyre og villreinnemnder.

Tilstandsvurderingene vil da få en viktig funksjon også ved å skape politisk oppmerksomhet om villreinutfordringene.

Miljødirektoratet vil ikke ha med forvaltninga i ekspertgruppe som skal følge opp videre. Ekspertgruppa som har foreslått kvalitetsnormen har sterk overvekt av biologisk kompetanse. Arealbruk og forstyrrelser vil fortsatt være sentrale påvirkningsfaktorer framover, og det må derfor inn bedre kompetanse på lokal arealforvaltning og beslutningsprosessene bak alle vedtak om inngrep og forstyrrelser.

I høringsnotatet vises det til at både i arbeidet med påvirkningsanalyser og tiltaksplaner skal det knyttes kontakt med lokale fagpersoner og ressurspersoner som kjenner forholdene i det aktuelle fagmiljøet godt. Dette er viktig. I påvirkningsanalysen blir det sentralt å stille de riktige spørsmålene, og lokalkunnskap vil da ofte være nødvendig, særlig på arealsida. Det nasjonale overvåkingsprogrammet for hjortevilt og forskningsprosjekter i regi av Norsk institutt for naturforskning har så langt vært sett som ei støtte for rettighetshavernes forvaltning. Det er derfor uheldig om kvalitetsnormen blir oppfatta som ei sentralisering og «degradering» av lokal forvaltning.

For Forollhogna sin del vil sekretariatet legge til at området kommer godt ut de fleste målepunkt, og de lokale bekymringene om synkende vektor gir ikke utslag på trafikklyset. Vi er generelt skeptiske til nytten av analysene om arealbruk i kvalitetsnormen, og er spent på om de fanger opp endringene i reinens områdebruk.

Sekretariatets forslag til vedtak

Villreinnemnda for Forollhogna mener det er positivt at det nå etableres et felles kunnskapsgrunnlag for forvaltningen av de nasjonale villreinområdene.

Uavhengig av miljøkvalitetsnormen savnes det tydeligere nasjonale, bevaringsbiologiske vurderinger om forsvarlige bestandsstørrelser innenfor dagens villreinområder, som grunnlag for nemndas godkjenning av bestandsplaner og fellingskvoter.

Høringsnotatet slår fast at den største utfordringen i villreinforvaltninga er å sikre villreinens leveområder. Nemnda mener at miljøkvalitetsnormen ikke er et godt nok styringsredskap for dette:

- Miljøkvalitetsnormen må sikre at areal inngår som indikator i alle villreinområder som det skal utarbeides tilstandsanalyser for.
- Miljøkvalitetsnormen er i hovedsak reaktiv; dvs. at ei uheldig utvikling skal bøtes på først når skade er konstatert. Dette tar ikke hensyn til at ei uheldig utvikling på arealsida bare unntaksvis er økonomisk og politisk reversibel. For å ivareta villreinens leveområder er det avgjørende at fokuset framover i like stor grad rettes mot det *forebyggende* arbeidet. For å begrense antall tiltak i villreinens leveområder er det avgjørende at lokale arealforvaltningsmyndigheter, både kommunen og andre, fører en restriktiv arealpolitikk. Å bygge tillit mellom villreinforvaltninga og ulike aktører i arealforvaltninga (både innen grunneierregimet, plan- og bygningsloveregimet og naturmangfoldregimet) er ei oppgave som det må arbeides med kontinuerlig og systematisk. Vi ser ikke at et forebyggende arbeid på arealsida kan innpasses i miljøkvalitetsnormen for villrein, slik den nå er bygd opp. Det er imidlertid viktig at nasjonale myndigheter i ressursprioriteringene ikke glemmer det forebyggende og lokale arbeidet som er helt avgjørende for å ivareta villreinens leveområder.
- Den foreslåtte arealindikatoren skal ta utgangspunkt i villreinens arealbruk de siste femti år. Det vil være betydelig usikkerhet knyttet til å fastsette grenser for funksjonsområdene. Kvalitative vurderinger ut fra gjeldende kunnskapsgrunnlag bør derfor vurderes som et alternativ til kvantitative vurderinger for indikatoren. Dersom arbeidet forankres i ekspertgruppa vil en sikre like vurderinger på tvers av områdene. Tildeling av tiltaksmidler vil skje på departementsnivå etter en politisk vurdering. Gode kvalitative beskrivelser av arealutfordringene vil da kunne ha vel så stort gjennomslag som kvantitative beregninger.

Med bakgrunn i villreinens utsatte situasjon, Norges internasjonale ansvar, og behov for økt robusthet i tiden som kommer, vurderes det at målet i artikkel 3 bør styrkes. Ordlyden «*Målet er at god kvalitet for det enkelte villreinområde opprettholdes eller nås snarest mulig*» bør innføres. Dette bør minimum gjelde for de nasjonale villreinområdene, og de Europeiske villreinregionene

Innføringen av en miljøkvalitetsnorm må resultere i konkrete tiltak i villreinområdene, ikke «bare» kunnskapsinnhenting. Det bør derfor fastsettes tidsrammer for når eventuelle tiltaksplaner skal være ferdige.

Det bør vurderes om tilstandsvurderinger skal skje hvert fjerde, ikke som foreslått hvert femte år. Ved å presentere tilstandsvurderinger tidlig i funksjonsperioden for politiske utvalg som kommunestyre, fylkesting, nasjonalparkstyre og villreinnemnder, vil tilstandsvurderingene få en viktig funksjon også ved å skape politisk oppmerksomhet om villreinutfordringene.

Det må utarbeides klarere føringer for hvordan lokale ressurspersoner skal involveres i ulike faser av arbeidet med en miljøkvalitetsnorm. Det nasjonale overvåkingsprogrammet for hjortevilt og forskningsprosjekter i regi av Norsk institutt for naturforskning har så langt vært sett som ei støtte for rettighetshavernes forvaltning. Det er derfor uheldig om kvalitetsnormen blir oppfatta som ei sentralisering og «degradering» av lokal forvaltning.

Villreinnemnda for Forollhogna ser ut fra hovedrapporten at området vil komme godt ut de fleste målepunkt. De lokale bekymringene om synkende vekter gir ikke utslag på trafikklyset. Innføring av kvalitetsnormen må ikke rose situasjonen i Forollhogna, som opplever de samme trendene med synkende vekter og innskrenka områdebruk som de andre nasjonale villreinområdene. Overvåkingsprogrammet må beholde fokuset på Forollhogna og gjerne styrke innsatsen før indikatorene slå ut på trafikklyset.

Nemndas vurdering

Nemnda ser med bekymring på utvikling i slaktevekter og begrensa effekt av forsøket på å ta ut små kalver, men er usikre på hva slags virkemidler vi har for å påvirke rettighetshaverne- og jegerens uttak. Foreløpig er informasjon og dialog eneste verktøy mot jegerne.

Nemndas vedtak

Nemnda støtter sekretariatets framlegg, og viser spesielt til forslaget om 4-årssykluser for evaluering av områdene.

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2018/19545

Saksbehandler: Astrid Alice Haug

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Nasjonalparkstyret for Forollhogna	5/2020	04.03.2020

Vangrøftdalen og Kjurrudalen landskapsvernområde - søknad om fremføring av strøm i Vangrøftdalen

Innstilling til vedtak:

1. Nasjonalparkstyret for Forollhogna gir Nord-Østerdal Kraftlag/NØK nett dispensasjon fra § 3, punkt 1 i verneforskriftens for Vangrøftdalen og Kjurrudalen landskapsvernområde for fremføring av strøm til alle aktive setre med melkeproduksjon i Vangrøftdalen, og til naturlig tilstøtende setre og fritidseiendommer langs godkjente traseer jfr. punkt 2. Tiltak skal utføres i tråd med søknad. Det forutsettes at alle setre i aktiv drift med melkeproduksjon pr. 2019 kan bli koblet til strømnettet slik søknaden foreligger.
2. Tillatelsen gjelder traseer i kartblad 1,3-5 datert 29.05.2019 og trase i kartblad 2 datert 14.11.2019 med følgende unntak og presiseringer:
 - a. Tillatelsen gjelder ikke trase (luftstrekk) fra Mosengvollen til Rabbli (kartblad 1) – jfr. Punkt 6.
 - b. Trase forbi lokalitet 3 Sjursenget vest (kartblad 1) må korrigeres noe i henhold til anbefalinger fra Miljøfaglig Utredning. Det vises til saksutredning.
 - c. Endelig trasevalg fra lokalitet Mosengvollen Sør til Åsvollen nord (kartblad 5) må avklares i felt og ses i forhold til sårbare naturtyper og planlagte tilretteleggings-tiltak ved Åsvoll-krysset. Det samme gjelder plassering av nettstasjon.
 - d. Fremføring av strøm til planlagte endepunkt for høyspentkabler i Såttåhaugen og fra Storrøllia til setrene i Skarvdalen forutsetter at setre i drift med melkeproduksjon i disse områdene knytter seg til strømnettet.
3. Det gis en generell tillatelse til fremføring av lavspentkabler fra nettstasjon til aktuelle abonnenter jfr. punkt 1. Fremføring av lavspentkabler skal da enten gjøres som fellesføring i høyspent kabelgrøft, gröft langs vegfar eller gröft på tun/dyrket mark.
4. Krav til gjennomføring av tiltak:

- a. Endelig valg av detaljert trase (side av vegen) for kabelgrøft langs veg må tilpasses terrenget og elementer i terrenget på best mulig måte slik at det blir minst mulig inngrep
 - b. Det må benyttes hensiktsmessige anleggsmaskiner som gir minst mulig terreng-inngrep
 - c. Det må stilles krav til utførende entreprenør i forhold til opprydding, tilbakeføring av masse og tilrettelegging for reetablering av stedegen vegetasjon
 - d. Før oppstart av arbeidet skal det gjennomføres en befaring i felt med entreprenør der man gjennomgår traseene og de hensyn som må ivaretas spesielt i utvalgte områder jfr. punkt 2 og for traseer i utmark. Det forutsettes at alle kravene i punkt 4 tillegges vekt i en tilbuds-/anbudskonkurranse og ved valg av utførende entreprenør.
5. Endelig plassering og utforming av nettstasjoner må avklares mer detaljert (kartfestes). Nettstasjonene bør gis en utforming som er tilpasset byggeskikken i området mht. fargevalg, materialvalg mv.
 6. Fremføring av strøm fra Mosengvollen til eiendommene øverst i Rabblia avslås (Kartblad 1). Det foreligger ingen særlige grunner for å tillate framføring av strøm til eiendommene i dette området. Det vises til hjemmel og begrunnelse nedenfor.
 7. Strømfremføring i seterdalen berører mange ulike interesser, og vil indirekte kunne føre til press på viktige natur- og kulturverdier i området. Det vises til saksutredning i NP-sak 19/2019 og punkt 3 i nasjonalparkstyrets vedtak i samme sak.
 Nasjonalparkstyret er bekymret for økt press på oppgradering og standardheving av bygningene i området til fritidsbruk på helårsbasis, med tilhørende krav om helårsveg som mulige ringvirkninger. På sikt vil dette kunne føre til endret bruk av seterdalene og økt press på villreinens leveområder i Forollhogna. Nasjonalparkstyret vil derfor anbefale at det ikke legges opp til vinterbrøyting av setervegene i seterdalen, spesielt i de indre og vestre deler av dalføret og i de tider på året når villreinen er mest sårbar (etter 15.april). Det vises til NINA-rapport 1331 Ferdsel og bruk av Forollhogna villreinområde. Dette er et ansvar som Os kommune som planmyndighet, arbeidsgruppa for strøm (Foreningen Vangrøftdalen/utbygger), grunneiere og rettighetshaverne og Vangrøftdalen seterveglag må følge opp.

Hjemmel og begrunnelse for tillatelse:

Verneforskriftens § 5, punkt 6. Seterdalene rundt Forollhogna har viktige landskapskvaliteter, og området har derfor status både som landskapsvernområde og utvalgte kulturlandskap. Aktiv seterdrift, skjøtsel og bruk av setervoller, og dyr på utmarksbeite (og spesielt storfe) er avgjørende for å ivareta verneverdiene i seterdalen. Nasjonalparkstyret ser det som svært viktig å styrke mulighetene for fortsatt seterdrift i Vangrøftdalen. Fremføring av strøm til setrene er av brukerne selv fremhevet som avgjørende for videre seterdrift. Mange sjeldne og sårbare arter og naturtyper er avhengig av at områdene brukes aktivt til beite og skjøtsel. Ingen andre verneområder i landet har seterdrift av et slikt omfang som Vangrøftdalen, der husdyra fortsatt i hovedsak går på beite i utmarka.. Aktiv bruk av setrene er med på å ivareta selve formålet med vernet og fremføring av strøm til setrene er derfor selve grunnlaget for å kunne tillate strømfremføring som omsøkt.

Hjemmel og begrunnelse for avslag i pkt.6

Verneforskriftens § 3, punkt 1. Det foreligger ingen særlige grunner for å tillate framføring av strøm til eiendommene i Rabblia. Det er ingen setre i aktiv drift med melkeproduksjon her og heller ingen setre tilknyttet landbrukseiendom i drift (hovedbruk). Fremføring av strøm til dette området har ingen landbruksmessig betydning eller annen næringsmessig betydning. I tillegg søkes det her om luftstrekk, noe som i utgangspunktet ikke er ønskelig i et landskapsvernområde. Ulempene med strømfremføring og luftstrekk vurderes her å være større enn fordelene ved fremføring av strøm. Fremføring av strøm til eiendommer med kun fritidsbruk vil også kunne skape presedens for tilsvarende søknader i øvrige landskapsvernområder rundt Forollhogna.

Søker/tiltakshaver: Nord-Østerdal kraftlag (NØK)/NØK nett

Vedlegg (følger saken):

1. 27.05.2019 Høringsuttalelse fra Nasjonalparkstyret for Forollhogna til oppstartmelding NP-sak 19/2019 (særutskrift), behandlet i møte 10.05.2019

Vedlegg til saken lagt på nettsidene til styret:

2. Vedlegg til søknad fra NØK
 - Vedlegg A Kartblad 1-5 med høyspent traseer og nettstasjoner
 - Vedlegg B Beskrivelse av tverrsnitt for kabelgrøft
 - Vedlegg C Beskrivelse av høyspent hengekabel
3. MU2019-35 Strømkabel i Vangrøftdalen – konsekvenser på tema naturmangfold. Rapport fra Miljøfaglig Utredning datert 22.02.2020
4. Setre i drift og planlagte nettstasjoner i Vangrøftdalen

Andre saksdokumenter:

- 28.11.2019 Søknad om fremføring av strøm av 28.11.2019 med vedlegg A-O
- 13.02.2020 Status grustak Vangrøftdalen med tilhørende driftsplankart
- 28.03.2019 Høring/Oppstartmelding fra NØK til høringsparter
- 29.01.2019 NØK-notat fra kartleggingsmøte
- 29.11.2018 Brev fra Nasjonalparkstyret til NØK, forespørsel om status og formelt ansvar
- 19.01.2018 Referat fra møte i Os kommune

Søknaden er vurdert i forhold til:

- Naturmangfoldloven av 2009
- Verneforskriften for Vangrøftdalen og Kjurrudalen (2001)
- Forvaltningsplan for Vangrøftdalen og Kjurrudalen landskapsvernområde (2010)

Saksopplysninger

Oppstartmelding

Oppstartmelding om fremføring av strøm ble sendt ut til høring av Nord-Østerdal kraftlag i brev av 28.03.2019. Nasjonalparkstyret for Forollhogna behandlet oppstartmeldingen som NP-sak 19/2019 (se vedlegg for styrets uttalelse). Tiltaket ble godt beskrevet i oppstartmeldingen og kraftlaget har endret deler av tiltaket i forhold til de innspill som kom i høringen.

Søknaden med utdrag av høringsuttalelser

Nord-Østerdal kraftlag SA søker i brev av 28.11.2019 om fremføring av strøm til setre i Vangrøftdalen, Os kommune. Det søkes om fremføring av strøm til alle aktive setre og naturlig tilstøtende setre og hytter i Vangrøftdalen.

Tiltaket ligger innenfor Vangrøftdalen og Kjurrudalen landskapsvernområde. Alle innkomne høringsuttalelser til oppstartmeldingen følger søknaden.

Nord-Østerdal kraftlag er tiltakshaver for prosjektet og søker med dette Nasjonalparkstyret for Forollhogna som forvaltningsmyndighet for verneområdet om tillatelse til fremføring av kraftlinjer og kabler til Vangrøftdalen som beskrevet i søknaden.

Tiltaket vil legges frem for Os kommune for vurdering etter plan- og bygningsloven etter at søknaden er behandlet av Nasjonalparkstyret. Prosjektet er ikke pliktig til å utføre en konsekvensutredning i henhold til forskrift om konsekvensutredninger. Det foreligger ingen konflikter med kjente eller registrerte kulturminner slik tiltaket er beskrevet i oppstartsmeldingen.

Bakgrunn

Nord-Østerdal kraftlag (NØK) har som nettselskap med områdekonsesjon for bygging og drift av elektrisk fordelingsnett i Os kommune mottatt forespørsel om forsyning av strøm i Vangrøftdalen. Områdekonsesjonær har etter Energiloven plikt til å tilknytte nye anlegg innenfor sitt konsesjonsområde til strømmettet for uttak av elektrisk energi.

Formål med tiltaket

Formålet med tiltaket er å legge til rette for å opprettholde aktiv seterdrift i Vangrøftdalen i tråd med bakgrunnen for opprettelsen av landskapsvernområdet.

Beskrivelse av tiltaket

Tiltaket med utbygging av strøm til Vangrøftdalen er prosjektert med;

- ca. 20 km høyspent kabel i kabelgrøft
- om lag 1 km høyspent luftlinje
- 12 nettstasjoner
- lavspenkabler ut fra nettstasjoner som forlegges i kabelgrøft
- høyspent kabelgrøfter. Kabelgrøfter er så langt det er hensiktsmessig plassert langs veifar for å redusere terrenginngrep. Langs veifar etableres kabelgrøft hovedsakelig i veiskulder.

Lavspenkabler:

- For å redusere mengden kabelgrøfter i prosjektet benyttes så langt dette er praktisk fellesføring med høyspent og lavspent i samme kabelgrøft. Nettstasjoner plasseres på bakke.

- Fremføring av lavspentkabler fra nettstasjon til abonnent vil enten gjøres som fellesføring i høyspent kabelgrøft, grønnt langs veifar eller grønnt på tun/ dyrket mark.
- Det søkes om generell tillatelse til fremføring av lavspentkabler til aktuelle abonnenter på ovennevnte vilkår.

Traseer for høyspent kabel og linje beskrives og begrunnes i tabell nedenfor og vedlagte kart (vedlegg A, ligger på [nettsidene til nasjonalparkstyret](#)):

- Kartblad 1: Åslia - Brøttet
- Kartblad 2: Brøttet – Skarvdalen
- Kartblad 3: Mastukåsa – Kløftåsen
- Kartblad 4: Kløftåsen – Snuddvollen
- Kartblad 5: Snuddvollen – Mosengvollen

Traseer for høyspent kabel og linje er prosjektert i dialog med arbeidsgruppa for strøm i Vangrøftdalen og justert i henhold til gjennomført naturtypekartlegging og arkeologisk registrering av automatisk fredete kulturminner i det aktuelle området.

- Se vedlegg B for beskrivelse av tverrsnitt for kabelgrønnter.
- Se vedlegg C for beskrivelse av høyspent luftlinje.

Oppsummering fra kraftlaget av mottatte høringsinnspill (til NØK)

Tiltaket har vært på høring vår/sommer 2019 hos følgende instanser.

- Nasjonalparkstyret for Forollhogna, fmtlpost@fylkesmannen.no
- Hedmark fylkeskommune, postmottak@hedmark.org
- Fylkesmannen i Innlandet, fminpost@fylkesmannen.no
- Os kommune, postmottak@os.kommune.no
- Sametinget, samediggi@samediggi.no
- Villreinnemda for Forollhogna, fmhethj@fylkesmannen.no
- Arbeidsgruppe for strøm i Vangrøftdalen, peousten@bbnett.no, per.martin@ramlos.no

Innkomne høringsuttalelser/merknader til oppstartmelding er vedlagt søknaden.

En oppsummering av innspillene (med farget bakgrunn) med kommentarer fra kraftlaget er gitt under. Alle høringsuttalelser legges ut på nasjonalparkstyrets nettsider (www.nasjonalparkstyre.no).

Innspill fra Fylkesmannen i Innlandet

Fylkesmannen forutsetter at tiltaket (framføring av kraftledninger og etablering av nettstasjoner) vurderes etter plan- og bygningslovens bestemmelser av Os kommune. Søknad om framføring av strøm skal behandles etter strengeste regelverk først, dvs etter gjeldende verneforskrift for området, før saken behandles etter plan og bygningsloven av Os kommune.

Kommentar fra tiltakshaver

Tiltaket vil bli lagt frem for Os kommune for vurdering etter plan- og bygningsloven etter at søknaden er behandlet av Nasjonalparkstyret.

Tiltaket skal skje i et område hvor det er få tekniske inngrep i dag. For å unngå unødige inngrep og skade på terreng og naturverdier må det stilles konkrete krav til gjennomføringen. Valg av trase for kabelgrønnt bør tilpasses terreng og elementer i terrenget på best

mulig måte, i stedet for å legge rette strekker som igjen kan medføre større inngrep. Det bør benyttes hensiktsmessige anleggsmaskiner som gjør minst mulig skade, og det bør stilles krav til opprydding, tilbakeføring av masse og tilrettelegging for reetablering av stedegen vegetasjon.

Kommentar fra tiltakshaver

Traseer for høyspent kabel og linje er prosjektert i dialog med arbeidsgruppa for strøm i Vangrøftdalen og justert i henhold til gjennomført naturtypekartlegging og arkeologisk registrering av automatisk fredete kulturminner i det aktuelle området. Høyspent kabelgrøfter er så langt det er hensiktsmessig plassert langs veifar for å redusere terrenginngrep. Langs veifar etableres kabelgrøft hovedsakelig i veiskulder.

Innspill fra Hedmark fylkeskommune

Det er nødvendig å foreta arkeologisk registrering innenfor tiltaksområdene for å oppfylle undersøkelsesplikten etter lov om kulturminner

Kommentar fra tiltakshaver

Arkeologisk registrering ble gjennomført sommer 2019 (se vedlegg F). Konklusjon: Det ble ikke gjort funn av automatisk fredete kulturminner under registreringen.

Innspill fra Nasjonalparkstyret for Forollhogna

Kunnskap om tiltakets og de enkelte traséenes påvirkning på naturen og omgivelsene, herunder landskapsbildet må foreligge som del av søknaden. Det må foretas en kartlegging av sårbare naturtyper og arter som blir berørt av de ulike traséene, med en faglig vurdering av tiltakets innvirkning på naturmiljøet. Tiltakshaver er ansvarlig for at slik kartlegging blir utført.

Kommentar fra tiltakshaver

Naturtypekartlegging i Vangrøftdalen ble gjennomført i 2019 (se foreløpig rapport som vedlegg I). Utdrag fra rapporten:

«Generelt er det artsrike miljøer og ganske store naturverdier i Vangrøftdalen, også langs eksisterende veier og stier, og da særlig knyttet til semi-naturlige enger i kulturlandskapet (naturbeitemark, artsrike veikanter, slåttemark, hagemark) og til rike myrtyper (slåttemyr, rikmyr). Det vil uansett alternativ være vanskelig å unngå å gå gjennom flere av disse forekomstene med en kabel, og dette representerer et fysisk inngrep som vil være negativt for naturverdiene, enten gjelder kulturlandskapsmiljøer eller myr/våtmark.

For å minimalisere de negative konsekvensene vil derfor den antagelig mest sentrale utfordringen være å benytte maskiner og utstyr som gir minst arealpåvirkning (benytte lett traktor/ gravemaskin som samtidig er forholdsvis liten, samt graving av ei smalest mulig grøft for kabelen).

Strekningen mellom Melivollen og Movollen – Eggenget, anbefales lagt noe om.

Til sist foreslås det at en holder seg langs eksisterende veg ved grustaket nordvest for Tverrelvbrua og ikke benytter den gamle, nedlagte veien der.

Kommentar fra tiltakshaver

- Strekningen Melivollen/Movollen – Eggenget er i søknaden endret til å følge anbefalt trase. Ny trase er også befart av arkeolog.
- Ved grustaket er traseen fra høringen beholdt i søknaden for å unngå konflikt med senere planlagt masseuttak.

Tiltak for eventuell kryssing av vassdrag må beskrives nærmere og avklares særskilt med berørt vassdragsmyndighet.

Kommentar fra tiltakshaver

Kryssing av vassdrag forutsettes gjort på vanlig måte med forlenging av kabel i rør.

Det bør foreligge en samlet landbruksfaglig vurdering av tiltaket fra landbruksmyndigheten, der tiltaket som helhet og de ulike trasévalg er vurdert i forhold til landbruksinteressene i området.

Kommentar fra tiltakshaver

Se vedlagt landbruksfaglig vurdering fra Os kommune. (Vedlegg J, Vedlegg K)

I tråd med oppstartmelding forutsettes det at forholdet til kulturminner og kulturverdier er avklart og at nødvendig kunnskap om disse inngår som en del av kunnskapsgrunnlaget for søknaden. Dette gjelder også forholdet til samiske kulturminner.

Kommentar fra tiltakshaver

Arkeologisk registrering ble gjennomført sommer 2019 (se vedlegg F). Konklusjon: Det ble ikke gjort funn av automatisk fredete kulturminner under registreringen. Se innspill fra Sametinget vedr. samiske kulturminner.

Innspill fra Sametinget

Sametinget har ingen kulturminnefaglige merknader til søknaden og kjenner ikke til at det er registrert automatisk freda, samiske kulturminner i det aktuelle området (se vedlagt høringsuttalelse, vedlegg L).

Innspill fra Os kommune

Os kommune legger i sin uttalelse vekt på at strømframføring er viktig for setre med melkeproduksjon. Det er viktig at alle setre med melkeproduksjon blir ivaretatt i denne prosessen. Det må legges til rette for mulig påkobling til alle setre med aktiv drift i Vangrøftdalen. Det vil være fornuftig å gjøre en vurdering av alternative kilder for strøm og eventuell kapasitet, egnethet og kostnader.

Kommentar fra tiltakshaver

Se vedlagt vurdering fra arbeidsgruppen. (Vedlegg N)

Generelt mener vi at det må legges kabel i grøft langs vei. Der annen trasé er valgt for å unngå lange avstander langs vei, eller pga stor trafikk, må dette vurderes opp mot et varig terrenginngrep. Vurdering av hensyn til terrenginngrep gjelder særlig traseen fra Kløftåsen til Bratthaugen og videre innover til Snuddvollen. Her må traseen følge veien.

Kommentar fra tiltakshaver

Den omsøkte traseen er lagt om for å følge langs vei.

Heljesvollen og Storvollia krysser eksempelvis ei rikmyr. Her må alternativet være å legge traseen langs vei fra Heljesvollen og opp til Movollen. Dersom traseen skal gå i terrenget fra Movollen til Ustuvollen (Melivollen), så må det vurderes ut fra omfanget av terrenginngrepet. Vi ser at dette blir en kortere strekning enn å følge veien

Kommentar fra tiltakshaver

Den omsøkte traseen er lagt om for å følge langs vei.

Innspill fra Villreinnemnda

Framføring av strøm for å opprettholde drift med mjølkeproduksjon vurderes som akseptabelt innafor rammene i regional plan. Framføring av strøm til fritidsboliger ligger utafor avklaringene i regional plan og må vurderes særskilt.

Vurderinger

Behandling av oppstartmelding

Det vises til Særutskrift i NP-sak 19/2019 vedlagt - som regnes som en del av saken. Her fremgår verneformål, hjemmelsgrunnlag og utdrag fra forvaltningsplan for området, samt høringsuttalelse til oppstartmelding (rammer for behandling av søknaden).

Vedtak NP-19/2019 (uttalelse til oppstartmelding):

«Nasjonalparkstyret for Forollhogna har følgende innspill og merknader til oppstartmelding fra Nord-Østerdal kraftlag om fremføring av strøm i Vangrøftdalen og Kjurrudalen landskapsvernområde:

1. Nasjonalparkstyret er positiv til at det ses på muligheter for fremføring av strøm i Vangrøftdalen for å styrke og lette drifta av setre med melkeproduksjon. Dette er selve grunnlaget for å vurdere strømfremføring i seterdalen. Tiltak og traséer må derfor planlegges ut fra dette hovedformålet. Aktiv seterdrift, skjøtsel og bruk av setervoller og dyr på utmarksbeite er avgjørende for å ivareta verneverdiene i seterdalen.
2. Nasjonalparkstyret for Forollhogna slutter seg til saksbehandlers vurdering av behov for supplerende kunnskap som grunnlag for utarbeiding av endelig søknad og som grunnlag for nasjonalparkstyrets vurdering av tiltaket etter verneforskriftens bestemmelser. Det vises særlig til følgende momenter:
 - 2.1. Kunnskap om tiltakets og de enkelte traséenes påvirkning på naturen og omgivelsene, herunder landskapsbildet må foreligge som del av søknaden. Det må foretas en kartlegging av sårbare naturtyper og arter som blir berørt av de ulike traséene, med en faglig vurdering av tiltakets innvirkning på naturmiljøet. Tiltakshaver er ansvarlig for at slik kartlegging blir utført.

Alternative løsninger må utredes for traséene som går i utmark fra Brøttet via Storvollia til Skarvdalen og fra Kløftåsen via Bratthaugen til Såttåhaugen. Disse strekningene bør

planlegges med utgangspunkt i eksisterende veger.

- 2.2. Tiltak for eventuell kryssing av vassdrag må beskrives nærmere og avklares særskilt med berørt vassdragsmyndighet.
- 2.3. Det bør foreligge en samlet landbruksfaglig vurdering av tiltaket fra landbruksmyndigheten, der tiltaket som helhet og de ulike trasévalg er vurdert i forhold til landbruksinteressene i området. Det vises til vurderinger i saksfremstilling.
- 2.4. I tråd med oppstartmelding forutsettes det at forholdet til kulturminner og kulturverdier er avklart og at nødvendig kunnskap om disse inngår som en del av kunnskapsgrunnlaget for søknaden. Dette gjelder også forholdet til samiske kulturminner.
3. Strømfremføring i seterdalen berører mange ulike interesser, og vil indirekte kunne føre til press på viktige natur- og kulturverdier i området. Det vises til saksutredning. Nasjonalparkstyret anbefaler derfor at Os kommune som planmyndighet tar ansvar for å gjennomføre en bred lokal høring av tiltaket før søknad legges frem for behandling i nasjonalparkstyret.»

De fleste punktene i nasjonalparkstyrets vedtak i NP- sak 19/2019 er kommentert av søker under saksopplysninger. Søknaden som fremmes har i stor grad tatt hensyn til nasjonalparkstyrets råd om å legge om traseene på utvalgte strekninger jfr. siste setninger i vedtakets punkt 2.1:

Alternative løsninger må utredes for traséene som går i utmark fra Brøttet via Storvollia til Skarvdalen og fra Kløftåsen via Bratthaugen til Såttåhaugen. Disse strekningene bør planlegges med utgangspunkt i eksisterende veger.

Kommentar:

Trase fra Brøttet via Storvollia til Skarvdalen er endret i forhold til oppstart-melding. Traseen er lagt om ved Hjellevollen og følger nå i større grad setervegen.

I tillegg er traseen lagt lenger opp i lia mellom Movollen forbi Eggenget til Melivollen, noe som har gjort at Miljøfaglig utredning nå vurderer konfliktnivået her som ubetydelig. Se gjeldende kartblad 2 datert 14.11.2019.

Trase fra Kløftåsen til Bratthaugen. Traseen er etter oppstartmelding lagt om fra å være en ren trase i utmarka over verdifulle og utsatte naturtyper – til å gå langs vegen. Se kartblad 4.

Vurdering av søknaden etter naturmangfoldlovens §§ 8 - 12

Kunnskapsgrunnlaget og «Føre- var-prinsippet» (§§ 8 og 9)

Det foreligger fra tidligere naturtypekart og beitekart for området (nibio.no, kilden). Traseer for strøm er siden oppstartmeldingen kartlagt i forhold til kulturminner og tema naturmangfold. Det vises til høringsuttalelser, særskilt rapport fra Miljøfaglig utredning (naturmangfold) og fylkeskommunens kartlegging av kulturminner langs traseene. Vurdering av verdi, påvirkning og konsekvens er foretatt i kaipittel 4 og 5 i rapport fra Miljøfaglig Utredning. For registreringer og verdivurderinger regnes kunnskapsgrunnlaget som godt

nok. Det er noe usikkerhet knyttet til kunnskapen om konsekvensene av tiltakets påvirkning på omgivelsene, da dette avhenger av detaljplanlegging og hvordan anleggsarbeidet gjennomføres.

Det foreligger en landbruksfaglig vurdering av tiltaket fra Os kommune. Kunnskap om villrein er god. Det vises til Regionalplan for villrein med tilhørende [arealbrukskart for villrein](#) (2010), samt [NINA Rapport 1331 Ferdsel og bruk av Forollhogna villreinområde](#).

Fremføring av strøm til setre er drøftet i forvaltningsplan for området, kapittel 5.1 s. 18. Kunnskapsgrunnlaget anses som godt nok for å vurdere søknaden.

Formål med tiltaket

Landbruksfaglig uttalelse fra Os kommune

Det er 16 setre som har vært i drift sommeren 2019. Slik vi ser det, er det setre med melkeproduksjon som har behov for strøm i forbindelse med landbruksdrift i dette området. Dette for å sørge stabil og forutsigbar drift i forbindelse med melking, og for å sikre kvaliteten på melka med kontinuerlig kjøling. Vi forutsetter, som tidligere nevnt, at det er gjort en kartlegging av hvilke av disse 16 setrene som ønsker å koble seg til ved framføring av strøm i Vangrøftdalen. I tillegg bør det legges til rette for strøm til sankeanlegget for sau ved Tverrelvbrua. Det er også enkelte setervoller som per i dag har tilleggsnæring i form av overnatting/utleie, særlig i forbindelse med jakt.

Utistuvollen er en fredet setervoll der det drives kafévirksomhet, og vi forutsetter at eventuell framføring av strøm til denne setervollen avklares med Hedmark fylkeskommune, som er regional kulturminnemyndighet.

Vurdering av tiltaket og de enkelte traseene i forhold til naturmangfold

Det vises til kartlegging utført av Miljøfaglig Utredning sommeren 2019 med tilhørende [rapport av 22.01.2020](#). Formålet med utredningen har vært å vurdere og dokumentere naturverdiene, sette fram forslag til tiltak for å redusere eventuelle negative konsekvenser og vurdere i hvilken grad naturmangfoldlovens §§ 8 – 10 er oppfylt.

Utdrag fra rapporten:

Det er påvist 21 verdifulle naturtypelokaliteter og 8 rødlistearter i eller nær foreslått trasé for strømkabelen. De fleste naturtypene og alle rødlisteartene er knyttet til kulturlandskapet med naturbeitemarker og artsrike veikanter. I tillegg er det noen våtmarkstilknyttede naturtyper, med både rikmyr, kilder og slåtte-/beitemyr. Naturverdier varierer, men enkelte lokaliteter har verdi *svært viktig* – A og det finnes *flere truede arter av sopp*.

Siden strømkabelen i stor grad er planlagt langs eksisterende veg og det ligger en del kulturlandskapsmiljøer helt inntil vegen, så blir det potensielt noen konflikter der. Det er her antatt at de blir «noe forringet» noe som i neste omgang vanligvis gir minus 1 i konsekvens. Dette er basert på at det vil bli gravd ei grøft av minst 1 meters bredde (med tilhørende midlertidig gjenlegging av løsmasser på sidene), og at denne havner på utsiden av nåværende vegskulder og grøft.

Hvis derimot selve vegskulderen benyttes, så vil det bare bli ubetydelig påvirkning og i neste omgang ubetydelig miljøskade i alle tilfeller. Hvis eksisterende grøfter benyttes, så vil også vanligvis det medføre ubetydelig påvirkning og ubetydelig miljøskade.

Også for myrer og kilder gjelder noe av de samme forutsetningene. Hvis vegskulder benyttes for kabelen så blir det ubetydelig påvirkning og ubetydelig miljøskade. For kilden anses det derimot å bli noe forringet hvis grøfta inntil den blir brukt.

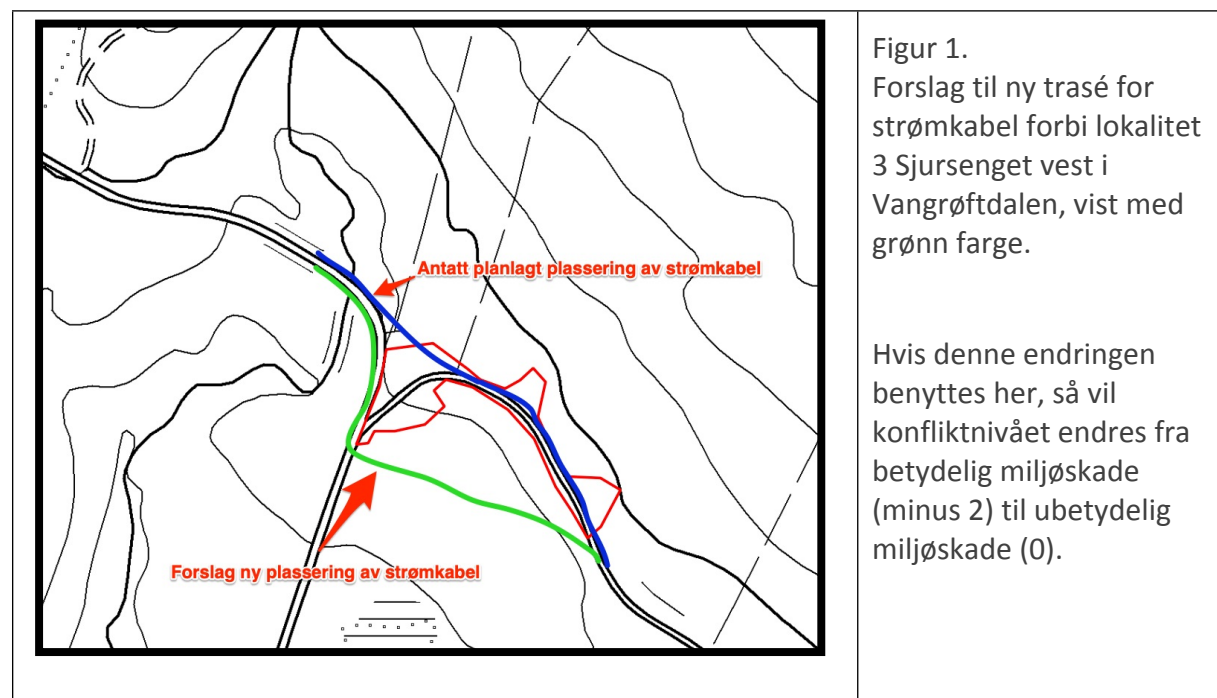
Behov for avbøtende tiltak generelt (kapittel 9 i rapport fra Miljøfaglig utredning)

Generelt er det viktig å unngå fysiske inngrep mest mulig, samt konsentrere disse til miljøer som allerede er betydelig påvirket. Med andre ord sørge for at grøfta kabelen skal legges i, blir så smal som mulig, og at den legges på sterkt endret mark (dvs på vegskulder, i vegbane eller i grøft). Samt at jorda som graves opp også plasseres på sterkt endret mark og/eller legger beslag på minst mulig areal (det gjelder selv om det ikke er planer om permanent plassering av denne). Slike hensyn er særlig viktig der en kommer i kontakt med verdifulle naturtypelokaliteter, dvs steder som har fått vurderingen «noe miljøskade» i tabell 3. De viktigste av disse er vist i figur 16 under.

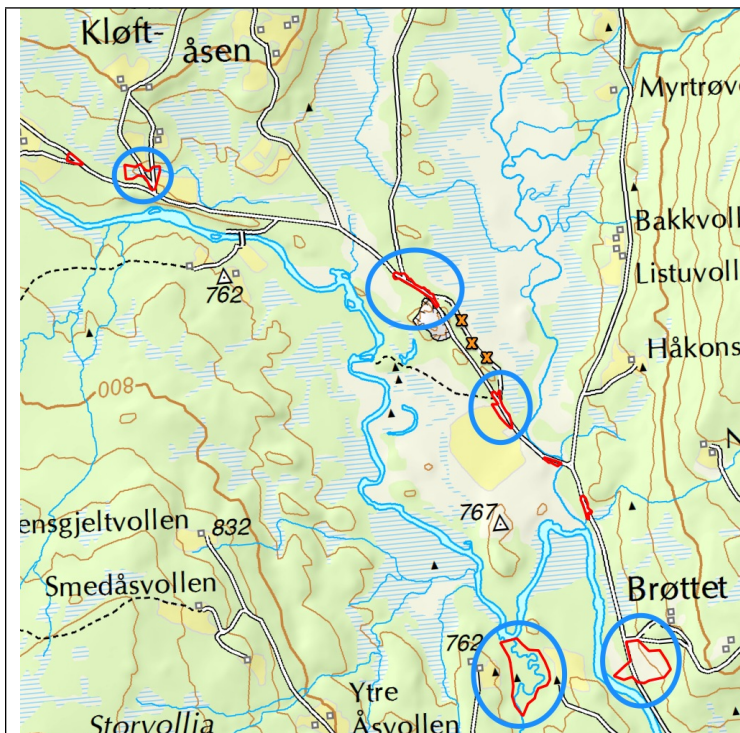
Behov for avbøtende tiltak på spesielle strekninger

Lokalitet Sjursenget vest (kartblad 1)

Lokalitet 3 Sjursenget vest er av svært stor verdi. Kabel er dels planlagt plassert langs setervegen, men også med ei rett linje delvis gjennom lokaliteten. Samtidig ligger det areal her av verdi trolig langs begge sider av vegen. Den høye verdien kombinert med noe inngrep i lokaliteten medfører at miljøskaden vurderes som betydelig hvis ikke avbøtende tiltak settes inn. *Her anbefales det noe omlegging av traseen for å minske miljøskaden.*

Verdifulle naturtypelokaliteter (Kartblad 3)

Figur 2.

Verdifulle naturtypelokaliteter der det er generelt viktig å unngå unødige fysiske inngrep under arbeidet med ny strømkabel gjennom Vangrøftdalen.

Flere oransje kryss markerer at det også frarådes å bruke den nedlagte vegen på aktuell strekning, men også der følge nåværende seterveg.

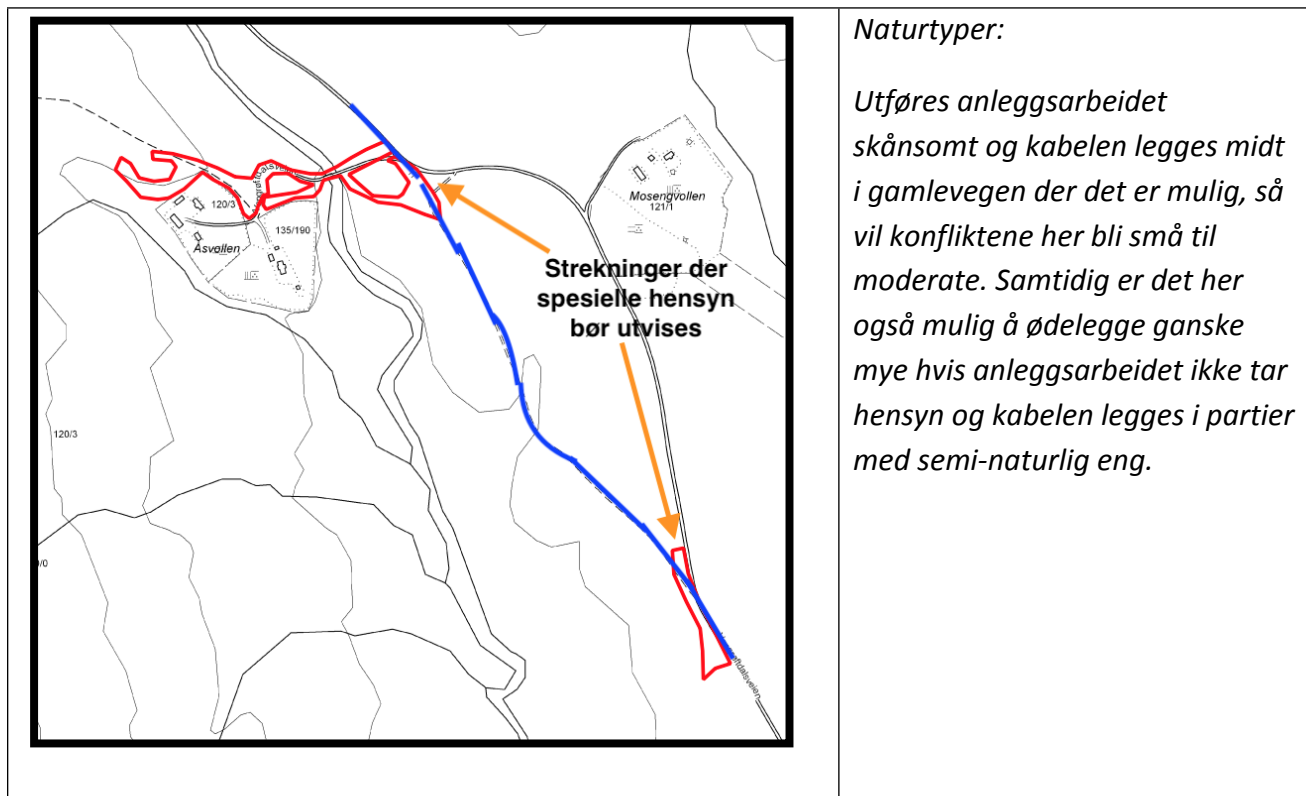
Kommentar:

Vangrøftdalen seterveglag ønsker at strømkabel skal legges i/eller langs den nedlagte vegen. Dette pga. utnytting av ressursene i grustaket. Det foreligger driftsplan for uttaket som forutsetter at den eksisterende setervegen flyttes. Når fase 1 i driftsplanen er sluttført (i løpet av 10-25 år) så blir de nødt til å legge om veien midlertidig lenger øst, før de kan starte på fase 2 som er den søndre eskerryggen. Av hensyn til naturmiljøet og for å ta vare på viktige naturverdier bør strømråsen som utgangspunkt gå langs eksisterende veg. Det vises til kartlegging av naturverdier langs gammelvegen fra Miljøfaglig Utredning.

Her foreligger det imidlertid en utarbeidet driftsplan for grustaket (med ulike driftsfaser) som tidligere er godkjent av Os kommune som forvaltningsmyndighet for verneområdet. Under forutsetning av at driftsplanen blir fulgt opp med etappevise uttak og etappevis istandsetting i henhold til plan, kan trase langs den gamle vegen aksepteres, selv om dette ikke er ideelt i forhold til naturverdiene. Totalt sett vil en god plan for området samlet være viktigst.

Lokalitet Mosengvollen sør og Åsvollen i Sättåhaugen (kartblad 5)

Her vil kabelen gå gjennom eller nær inntil to lokaliteter av middels (20 Mosengvollen sør) og stor (21 Åsvollen) verdi.

Kommentar:

I området ved Åsvoll-krysset må det i tillegg tas hensyn til eksisterende informasjons- og rasteplass, samt planer for parkering. Det må vurderes om det er bedre å legge traseen langs setervegen. Nærmere plassering av nett-stasjon må avklares – i forhold til planlagte tilretteleggingstiltak. Fremføring av strøm gjennom dette området og frem til nettstasjon forutsetter at seter i drift (Spellmovollen) knytter seg til tiltaket. Endelig valg av trase langs seterveg eller langs gammelvegen må ses i sammenheng med de tiltak som planlegges i området – og registreringer av viktige naturkvaliteter i området. Dette bør avklares i felt.

Landskap og landbruk

Når det gjelder fremføring av strøm i kabelgrøft vil dette ikke ha landskapsmessig betydning om tiltaket foregår skånsomt og som en del av veiskulder. Endelig plassering av grøft i forhold til veg avklares best i felt, slik at tiltaket kan gjennomføres så skånsomt som mulig.

Når det gjelder trase i utmark (kartblad 2) er det viktig at arbeidet utføres skånsomt med hensiktsmessige maskiner.

Fremføring av strøm i luftstrek til eiendommene øverst i Rabblia er mer utfordrende. Her er det ikke aktuelt pga. grunnforhold å legge strøm i kabel. Selv om traseen går i ei skogli vil den være et fremmedelement i seterdalen. Med økt utnyttning av skogressursene gjennom hogst og skjøtsel av skogen vil også linja bli mer synlig. Det foreligger ingen *særlige grunner* for å tillate framføring av strøm til dette området. Det er ingen setre i aktiv drift med melkeproduksjon i området og heller ingen setre tilknyttet landbrukseiendom i drift (hovedbruk). Fremføring av strøm til dette området har ingen landbruksmessig betydning eller annen næringsmessig betydning. I tillegg søkes det her om luftstrek, noe som i utgangspunktet ikke er ønskelig i en seterdal vernet som landskapsvernområde. Ulempene

med strømfremføring og luftstrekk vurderes her å være større enn fordelene ved fremføring av strøm. Fremføring av strøm til eiendommer med kun fritidsbruk vil også kunne skape presedens for tilsvarende søknader i øvrige landskapsvernområder rundt Forollhogna.

Økosystemtilnærming og samlet belastning (§10) – utdrag fra rapport fra Miljøfaglig Utredning

For et såpass lite inngrep som dette, og ikke minst fordi det er snakk om et svært smalt inngrep, der virkningene blir mer utydelige og ikke utgjør noen vesentlig barriere for artsmangfoldet, så virker ikke økosystemtilnærmingen som noen vesentlig problemstilling.

Samlet belastning vurderes i første rekke som relevant for to hovednaturtyper – *våtmark* (dvs. særlig myr) og *kulturlandskap* (særlig naturbeitemark og dels artsrike veikanter). Den planlagte strømkabelen kan komme i kontakt med enkelte forekomster av rikmyr, men arealtapet vil uansett være lite, og den samlede belastningen anses som bortimot uvesentlig. Da er det litt vanskeligere med slåttemyr som også er registrert i området. Slåttemyr er nasjonalt truet med svært sterk tilbakegang i nyere tid.

Verdifulle kulturlandskap, her i form av naturbeitemarker og artsrike veikanter er naturtyper i tilbakegang, og naturbeitemark er rødlistet som en truet naturtype.

Konsekvensene for naturverdiene av strømkabelen vil avhenge vesentlig av detaljplanleggingen og hvordan anleggsarbeidet utføres. Inntil dette er avklart vurderes det å bli noe miljøskade på mange lokaliteter og fare for betydelig miljøskade på en lokalitet. Det er satt fram enkelte avbøtende tiltak som vil kunne redusere konfliktene betydelig.

Samlet vurdering

Tiltakets betydning for landbruk og seterdrift

Aktiv bruk av området til setring, skjøtsel og beite er avgjørende for å ivareta verneverdiene i landskapsvernområdet. Det viktigste grunnlaget og utgangspunktet for å kunne vurdere fremføring av strøm i Vangrøftdalen er knyttet til behovet i landbruket, og da fortrinnsvis for å *styrke og videreføre aktiv seterdrift med melkeproduksjon* og dyr på utmarksbeite.

Formålet med strøm må være å lette seterdrifta og stimulere til fremtidig setring, samt oppfylle krav til kjøling av melk. Setre med melkeproduksjon er derfor utgangspunktet for å kunne vurdere strømfremføring. I tillegg vil det kunne legges vekt på tiltakets betydning for *landbruksmessig drift* (og tilleggsmessig næring) på øvrige setre i området, når setrene er knyttet til gardsbruk og er en del av ressursgrunnlaget til garden, samt annen næringsmessig utnyttning av området.

Tiltaket er godt utredet i forhold til direkte konsekvenser for naturmangfold. Med innstilling som foreslått vil tiltaket kunne gjennomføres uten betydelige konsekvenser for naturmangfold og landskapsbilde. Tiltaket vil ikke være i konflikt med verneformålet, men være med på å støtte opp under ivaretagelse av verneformålet gjennom aktiv seterdrift og bruk av utmarka til beite.

Mulige ringvirkninger av tiltaket

Det vises til omtale av mulige ringvirkninger av tiltaket i NP -sak 19/2019. Villreinnemda har i sin høringsuttalelse fremhevet følgende:

«Tiltaket ligger i sone 2, randområde, i regional plan, og innafor Vangrøftdalen landskapsvernområde. Sekretariatet legger til grunn at sæterdrifta kommer inn under landbruksformål som ikke begrenses av regional plan, jf 4.3.3, overordna retningslinjer for randområder og pkt 18 om turistvirksomhet og utmarksnæring. Framføring av strøm for å opprettholde drift med mjølkeproduksjon vurderes som akseptabelt innafor rammene i regional plan. Framføring av strøm til fritidsboliger ligger utafor avklaringene i regional plan og må vurderes særskilt. Standardheving på hytter, økt bruk av hyttene og eventuell utvida vinterbrøyting som følge av dette tiltaket vil kunne øke forstyrrelsene på villrein og begrense reinens bruk av området. Sekretariatet vil derfor oppfordre både rettighetshaverne i området og kommunen til å sette vilkår som tar vare på området slik det står fram i dag.»

§ 12 - Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder

Detaljplanlegging og avbøtende tiltak

Med detaljplanlegging av tiltaket, spesielt på utsatte strekninger, oppfølging av forslag til avbøtende tiltak og god oppfølging av tiltak i felt vil konsekvensene av tiltaket for naturmiljøet på stedet bli små. Det vises til nærmere opplysninger og vurderinger i rapporten fra Miljøfaglig Utredning. Det forutsettes at kabelgrøft i hovedsak går i vegskulder/veggrøft som skissert i søknad.

For å unngå unødige inngrep og skade på terreng og naturverdier må det stilles konkrete krav til gjennomføringen. Valg av trase for kabelgrøft bør tilpasses terreng og elementer i terrenget på best mulig måte. Det bør benyttes hensiktsmessige anleggsmaskiner som gjør minst mulig skade, og det bør stilles krav til opprydding, tilbakeføring av masse og tilrettelegging for reetablering av stedegen vegetasjon.

For å minimalisere de negative konsekvensene vil derfor den antagelig mest sentrale utfordringen være å benytte maskiner og utstyr som gir minst arealpåvirkning (benytte lett traktor/ gravemaskin som samtidig er forholdsvis liten, samt graving av ei smalest mulig grøft for kabelen).

§ 11 - Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver

Det er ikke mottatt konkret informasjon om hvordan anleggsarbeidet skal gjennomføres, inklusert hva slags utstyr som skal benyttes, hvilken form detaljplanleggingen vil ha og sikkerhetsrutiner for å redusere risikoen for uheldige miljøforringelser. For å redusere usikkerheten knyttet til konsekvenser og omfang av planen for naturmangfoldet, og for å sikre at teknikker og metoder blir miljøvennlige, bør dette avklares så godt som mulig i forkant av anleggsarbeidet.

Særutskrift

Arkivsaksnr: 2018/19545

Saksbehandler: Astrid Alice Haug

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Nasjonalparkstyret for Forollhogna	19/2019	10.05.2019

Høringsuttalelse til Nord-Østerdal kraftlags oppstartmelding om fremføring av strøm i Vangrøftdalen, Os kommune

Søker/tiltakshaver: Nord-Østerdal kraftlag (NØK)

Vedlegg:

- Oppstartmelding fra Nord-Østerdal kraftlag datert 28.03.2019 med vedlegg
- NØK-notat fra kartleggingsmøte for utbygging av strøm i Vangrøftdalen, datert 29.01.2019
- Brev fra Nasjonalparkstyret for Forollhogna til NØK 29.11.2018 – forespørsel om status og formelt ansvar for planlagt tiltak strømfremføring i Vangrøftdalen

Andre saksdokumenter:

- Høringsuttalelse fra villreinnemda for Forollhogna (møte 27.04.2019)
- Møteinvitasjon – brev fra NØK 08.01.2019, invitasjon til møte for kartlegging av godkjenningsprosess for utbygging av strøm i Vangrøftdalen
- Referat fra møte i Os kommune 19.01.2018

Saken er vurdert i forhold til:

Naturmangfoldloven

Verneforskrift for Vangrøftdalen og Kjurrudalen landskapsvernområde (2001)

Forvaltningsplan for Vangrøftdalen og Kjurrudalen landskapsvernområde (2010)

Saksopplysninger

Høring/oppstartmelding fra NØK

Bakgrunn

Nord-Østerdal kraftlag (NØK) har som nettselskap med områdekonsesjon for bygging og drift av elektrisk fordelingsnett i Os kommune mottatt forespørsel om forsyning av strøm i Vangrøftdalen. Områdekonsesjonær har etter Energiloven plikt til å tilknytte nye anlegg innenfor sitt konsesjonsområde til strømnettet for uttak av elektrisk energi.

Det aktuelle området er en del av Vangrøftdalen og Kjurrudalen landskapsvernområde, og tiltaket er søknadspliktig i henhold til verneforskriftene for Vangrøftdalen og Kjurrudalen landskapsvernområde.

Som tiltakshaver for prosjektet vil Nord-Østerdal kraftlag søke Nasjonalparkstyret for Forollhogna som forvaltningsmyndighet for verneområder om tillatelse til fremføring av kraftlinjer og kabler til Vangrøftdalen som beskrevet i oppstartmeldingen.

Tiltakshaver opplyser at tiltaket ikke er søknadspliktig etter Plan- og bygningsloven, og er ikke pliktig til å utføre en konsekvensutredning i henhold til forskrift om konsekvensutredninger. Det foreligger ingen konflikter med kjente eller registrerte kulturminner slik tiltaket er beskrevet i oppstartmeldingen.

Formål

Formålet med tiltaket er å legge til rette for å opprettholde ei aktiv seterdrift i Vangrøftdalen i tråd med bakgrunnen for opprettelsen av landskapsvernområdet. Det bes om høringsinnspill til oppstartmeldingen innen 15.mai 2019. Innkomne høringsuttalelser vedlegges endelig søknad om tiltak til Nasjonalparkstyret for Forollhogna.

Det er planlagt arkeologisk befarings i regi av Hedmark fylkeskommune sommeren 2019. Endelig søknad vil utformes basert på innspill fra befaringsen.

Beskrivelse av tiltaket

Tiltaket med utbygging av strøm i Vangrøftdalen er skissert med:

- ca. 20 km høyspent kabel i kabelgrøft
- om lag 1 km høyspent luftlinje
- 12 nettstasjoner
- Lavspenkabler ut fra nettstasjoner forelegges i kabelgrøft.
- Høyspent kabelgrøfter er så langt det er hensiktsmessig plassert langs veifar for å redusere terrenginngrep. Langs veifar etableres kabelgrøft hovedsakelig i veiskulder.
- For å redusere mengden kabelgrøfter i prosjektet benyttes så langt dette er praktisk fellesføring med høyspent og lavspent i samme kabelgrøft
- Det søkes om fremføring av strøm til alle aktive setre og naturlig tilstøtende fritidsboliger i Vangrøftdalen.

Fremføring av lavspenkabler fra nettstasjon til abonnent vil enten gjøres som fellesføring i høyspent kabelgrøft, grøft langs veifar eller grøft på tun/dyrka mark. I søknaden til nasjonalparkstyret vil det bli omsøkt en generell tillatelse til fremføring av lavspenkabler til aktuelle abonnenter på ovennevnte vilkår.

Traseer for høyspent kabel og linje beskrives og begrunnes i tabell og vedlagte kart (vedlegg 1).

Traseer for høyspent kabel og linje er prosjektert i dialog med arbeidsgruppe for strøm i Vangrøftdalen. Nettstasjoner plasseres på bakke. Se vedlegg 2 i søknad for beskrivelse av tverrsnitt for kabelgrøfter. Se vedlegg 3 i søknad for beskrivelse av høyspent luftlinje.

Vurderinger

Verneformål, vernebestemmelser og hjemmelsgrunnlag

Verneformål

Formålet med opprettelsen av Vangrøftdalen – Kjurrudalen landskapsvernområde er å ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner, skapt gjennom aktiv jordbruksdrift, utgjør en vesentlig del av landskapets egenart.

Vernebestemmelser § 3)

I følge verneforskriftens § 3, punkt 1 er området vernet mot alle tekniske inngrep eller tiltak som *vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter*, slik som for eksempel oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, vegbygging, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, framføring av luftledninger og annen form for grave-, sprengnings- eller borearbeider mv.

Eventuelle unntak etter søknad (§5)

Når virksomheten kan skje uten at det strider mot formålet med vernet, og når særlige grunner taler for det, kan forvaltningsmyndigheten på nærmere vilkår gi tillatelse til:

- Framføring av nye kraftlinjer, kabler eller telelinjer (§ 5, punkt 6)

Kommentar: Verneforskriftens tillatelsesbestemmelser (§ 5, punkt 6) åpner for å kunne vurdere strømfremføring i Vangrøftdalen. Vilåret for dette jfr. bestemmelsene er at tiltaket ikke må stride mot formålet med vernet. I tillegg må det foreligge særlige grunner for tiltaket. Forvaltningsmyndigheten kan sette vilkår knyttet til tillatelsen.

Forvaltningsplan for Vangrøftdalen og Kjurrudalen landskapsvernområde (2010)

Mulighetene for strømforsyning i området er omtalt i kapittel 5.1, s. 18 i forvaltningsplanen for Vangrøftdalen og Kjurrudalen:

«Bensin- eller dieselaggregater gjør at mjølkeproduksjonen i dag i sin helhet er maskindrevet. I Kjurrudalen drives også mjølkeproduksjonen ved hjelp av elektrisk kraft fra strømmett etter at det ble fremført høyspenningsledning i Kjurrudalen i forbindelse med forsvarets anlegg på Vardhøgda.

Å opprettholde ei aktiv seterdrift er helt nødvendig for å ivareta områdets verdier som seterlandskap. Det er viktig å legge til rette for at den aktive setringen i området kan opprettholdes, minst på nåværende nivå. Strømforsyning fremheves som viktig for mange, både med hensyn til melkeleveranse fra setra og i forhold til eventuell småskalaproduksjon i forbindelse med turisme.

Av hensyn til områdets verdi som seterlandskap, bør eventuelle strømfremføring skje ved kabel/hengekabel og framføring må skje på en skånsom måte. Det må stilles strenge krav knyttet til strømbruken i forhold til estetikk og landskap. Det skal ikke være tillatt med utelamper, parabol-antennner eller lignende som er å regne som fremmedelement i det tradisjonelle seterlandskapet.»

Kommentar: Aktiv bruk av området til setring, skjøtsel og beite er avgjørende for å ivareta verneverdiene i landskapsvernområdet. Det viktigste grunnlaget og utgangspunktet for å kunne vurdere fremføring av strøm i Vangrøftdalen er knyttet til behovet i landbruket, og da fortrinnsvis for å styrke og videreføre aktiv seterdrift med melkeproduksjon og dyr på utmarksbeite. Formålet med strøm må være å lette seterdrifta og stimulere til fremtidig setring, samt oppfylle krav til kjøling av melk. Setre med melkeproduksjon er derfor utgangspunktet for å kunne vurdere strømfremføring. I tillegg vil det kunne legges vekt på tiltakets betydning for *landbruksmessig drift* (og tilleggsnæring) på øvrige setre i området, når setrene er knyttet til gardsbruk og er en del av ressursgrunnlaget til garden.

Naturmangfoldloven

Nasjonalparkstyret og andre offentlige aktører skal vurdere tiltaket etter naturmangfoldloven.

Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.

Prinsippene i naturmangfoldlovens §§ 8 – 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen.

Kunnskapsgrunnlaget § 8 og «føre-var-prinsippet» § 9

§ 8: Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet. Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.

§ 9: Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningsvedtak.

Kommentar: Før nasjonalparkstyret vurderer et tiltak etter verneforskriften må det foreligge et godt nok kunnskapsgrunnlag for vurderingene. Det må foreligge tilstrekkelig kunnskap om de enkelte tiltaks-/trasèers påvirkning på naturmiljøet, samt nødvendig kunnskap om tiltakets mulige positive og negative virkninger (direkte og indirekte) på verneverdiene i området på både kort og lang sikt. Alternative trasèer må vurderes der tiltaket kan komme i konflikt med naturmiljøet og verneverdiene.

Vurderinger av kunnskapsgrunnlaget

Kabel i grøft langs veg

Som tidligere nevnt i innspill til kraftlaget og arbeidsgruppe for strøm vil grøftkabel langs veg vurderes å være det enkleste i forhold til verneverdiene, så fremt det er mulig å legge kabel i eksisterende grøft/skulder, uten særlig nye inngrep i naturen.

Endelig søknad må klart beskrive hvilke tiltak som er nødvendig på de enkelte trasèer og delstrekninger og hvilke arealer som blir berørt. Eventuelle behov for standardheving av veg (eks. breddeutvidelse, større grøft/skulder) som følge av tiltaket må beskrives.

Kabel i grøft i utmarka

Kabel i grøft i utmarka må ses i forhold til naturmiljøet på stedet. Særlige sårbare områder er vassdrag (med elv- og bekkekanter), myr og tørrlendt/grunnlent mark. *Trasèene må sjekkes ut i forhold til sårbare naturtyper, og sårbare og sjeldne arter.* Kartlegging av botaniker anses som en nødvendig del av kunnskapsgrunnlaget for å vurdere de tiltakene som endelig fremmes i en formell søknad.

Trasèene må også avklares i forhold til kulturminner/kulturhistoriske verdier (inklusive samiske kulturminner, og verdien av gamle veger og stier som eventuelt blir berørt av tiltaket.

Der det er foreslått «snarveier» med kabel i grøft i utmarka istedenfor å følge seterveg, krever dette en særskilt begrunnelse. Alternative løsninger langs vei bør beskrives og vurderes sett opp i mot foreslått alternativ.

Høyspent hengekabel

Høyspent hengekabel vil ha direkte innvirkning på landskapsbildet. Søknad må derfor inneholde en landskapsfaglig vurdering av tiltaket. Som utgangspunkt vil det være en svært streng holdning til fremføring av hengekabel i landskapsvernområdet. Det må foreligge særlige grunner for tiltaket som må begrunnes i søknaden. Tiltakets betydning for aktiv landbruksdrift vil være avgjørende.

Landbruksfaglig vurdering

Som grunnlag for behandling av tiltaket må det foreligge tilstrekkelig kunnskap om dagens landbruksdrift i området, og betydningen av tiltaket for de som driver aktivt i næringa. Det bør foreligge en særskilt landbruksfaglig vurdering av tiltaket der følgende bør inngå:

1. Oversikt/kart som viser:
 - setre i drift med melkeproduksjon
 - øvrige setre i bruk med slått og beite og eventuell tilleggsgnæring der setra er knyttet til gardsbruk i drift (eller er en del av en samlet landbrukseiendom/driftsenhet)
 - hvilke av aktørene i pkt. 1 og 2 som ønsker å knytte seg til tiltaket
2. En vurdering av tiltaket og de omsøkte trasèer for drift og utvikling av setre med melkeproduksjon og for landbruksmessig drift av øvrige setre i området.
3. Betydningen av tiltaket (direkte og indirekte) for områdets status som «Utvalgt kulturlandskap i jordbruket»

Vurdering av andre alternativ

Andre alternative tiltak/muligheter for å dekke behovet for strøm til setre i drift med melkeproduksjon bør også vurderes og inngå som en del av det samlede kunnskapsgrunnlaget. Dette både for området som helhet, men også med tanke på drift av enkeltsetre som eventuelt ikke blir en del av tiltaket/søknaden.

Økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10)

En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.

Vangrøftdalen er en aktiv seterdal med store kulturlandskapsmessige verdier. Seterdalen har både status som landskapsvernområde, utvalgt kulturlandskap og inngår i cirkumferensen til verdensarven Røros. I regional plan for villrein har område status som «randområde» til nasjonalt villreinområde. Seterdalen grenser opp mot Forollhogna nasjonalpark.

Aktiv seterdrift, skjøtsel av bygninger, setervoller og skog, og ikke minst aktiv bruk av utmarka til beite er avgjørende for å ta vare på verneverdiene. Å legge til rette for fortsatt seterdrift er sentralt og viktig for området. Strømfremføring vil fortrinnsvis lette arbeidet med drifta av setrene. Det vil i tillegg sikre mulighetene for kontinuerlig kjøling av tank, redusere støy, og redusere bruken av diesel for drift av aggregat. Fortsatt seterdrift med melkeproduksjon er imidlertid avhengig av mange andre faktorer i tillegg.

[illegible]

Dersom hovedparten av trasèene legges i kabelgrøft langs veg og suppleres med egnede og skånsomme trasèer i utmark, vil strømfremføringen isolert sett ikke føre til skade på verneverdiene. Tiltaket vil bidra positivt til å ivareta en aktiv og levende seterdal som er unik på landsbasis. Det finnes ikke tilsvarende omfang av aktiv seterdrift i noen andre verneområder i landet.

Mulige indirekte virkninger av tiltaket

Utbygging av strøm i hele dalføret (der flest mulig kobles til) vil sannsynligvis føre til økt press på viktige natur- og kulturverdier i området. Dette er det viktig å ha et bevisst forhold til. Når eiere av hytter og setre legger betydelig midler inn i fremføring av strøm i området, vil krav om oppgradering, standardheving og utvidelse av bygninger komme naturlig og dermed økt press på bygningenes kulturhistoriske verdier og lokal byggeskikk. Det er viktig å ta vare på områdets preg som seterdal, slik at den ikke «hyttifiseres» dvs. endrer sitt preg som seterdal til hytteområde.

Oppgradering av bygg og bedre komfort fører ofte til ønske om mer helårsbruk av setrer og hytter og økt press på vinterbrøyting av seterveger. Vinterbrøyting av seterveger flytter trafikken og ferdselen lenger inn i dalene, og flytter også utgangspunkt for turer til fjells nærmere inn mot sårbare områder for villrein. I dag er villreinen relativt skjermet for trafikk og ferdsel vinterstid, med lite trafikk inn i sentrale deler av fjellet. I NINA-rapport 1331 om villrein og ferdsel vises det til at grunneiere og rettighetshavere har et stort ansvar i forhold til å styre ferdsel og trafikk på vegene inn i området for å skjerme villreinen, spesielt i særlig sårbare tider av året. Vinterbrøyting av seterveger kan også føre til behov for nye skitrasèer.

Os kommune har et viktig ansvar i arealforvaltningen. Seterdalene har status som landbruks-, natur- og friluftsområder (LNF-områder), og de totale interessene innenfor formålet må ivaretas av kommunen. Forvaltning av bygninger og utvikling av byggeskikken er også et viktig ansvar for kommunen.

Hva slags seterdal ønsker man at Vangrøftdalen skal være i framtida? Hva slags bruk og utvikling ønsker man seg lokalt? Hvordan kan man på best mulig måte ivareta de verdiene som området har i dag? Dette er viktige diskusjoner som bør tas som en del av lokal høring av tiltak for utbygging av strøm. Innspillene vil være viktig for de ulike aktørene som er satt til å forvalte området. Os kommune bør ha en sentral rolle i å drøfte dette med alle interesser og parter i området.

Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11)

Tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter.

Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§ 12)

For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater.

God beskrivelse av tiltakene og hvordan disse skal utføres for å ivareta miljøhensyn og begrense inngrepenes størrelse er en viktig del av søknaden. Det bør stilles særlige miljøkrav til de/de aktører som skal utføre tiltakene i praksis.

Innstilling til vedtak:

Nasjonalparkstyret for Forollhogna har følgende innspill og merknader til oppstartmelding fra Nord-Østerdal kraftlag om fremføring av strøm i Vangrøftdalen og Kjurrudalen landskapsvern-område:

1. Nasjonalparkstyret er positiv til at det ses på muligheter for fremføring av strøm i Vangrøftdalen for å styrke og lette drifta av setre med melkeproduksjon. Dette er selve grunnlaget for å vurdere strømfremføring i seterdalen. Tiltak og trasèer må derfor planlegges ut fra dette hovedformålet. Aktiv seterdrift, skjøtsel og bruk av setervoller og dyr på utmarksbeite er avgjørende for å ivareta verneverdiene i seterdalen.
2. Nasjonalparkstyret vil i tillegg skissere følgende prinsipper som grunnlag for utbeiding av formell søknad:
 - a. Fremføring av strøm bør i hovedsak planlegges med kabel i kabelgrøft langs eksisterende veg for å minske inngrep i naturen.
 - b. Korte trasèer i utmarka (nært veg) kan vurderes der dette er hensiktsmessig og der tiltaket ikke er i konflikt med viktige natur- og/eller kulturverdier.
 - c. Det vil være en streng holdning til fremføring av kabelgrøft over lengre strekninger i utmark særlig der trasèen krysser sårbare naturtyper (eks. myr). Alternative løsninger må utredes for trasèene som går i utmark fra Brøttet via Stolvollia til Skarvdalen og fra Kløftåsen via Bratthaugen til Såttåhaugen. Disse strekningene bør planlegges med utgangspunkt i eksisterende veger.
 - d. Trasèer langs gamle vegfar kan vurderes når tiltaket ikke kommer i konflikt med viktige natur- eller kulturhistoriske hensyn.
 - e. Det vil være en særlig streng holdning til fremføring av luftlinjer, også langs veg.
3. Nasjonalparkstyret for Forollhogna slutter seg til saksbehandlers vurdering av behov for supplerende kunnskap som grunnlag for utarbeiding av endelig søknad og som grunnlag for nasjonalparkstyrets vurdering av tiltaket etter verneforskriftens bestemmelser.

Det vises særlig til følgende momenter:

 - 3.1. Kunnskap om tiltakets og de enkelte trasèenes påvirkning på naturen og omgivelsene, herunder landskapsbildet må foreligge som del av søknaden. Det må foretas en kartlegging av sårbare naturtyper og arter som blir berørt av de ulike trasèene, med en faglig vurdering av tiltakets innvirkning på naturmiljøet. Tiltakshaver er ansvarlig for at slik kartlegging blir utført.
 - 3.2. Tiltak for eventuell kryssing av vassdrag må beskrives nærmere og avklares særskilt med berørt vassdragsmyndighet.
 - 3.3. Det bør foreligge en samlet landbruksfaglig vurdering av tiltaket, der tiltaket som helhet og de ulike trasèvalg er vurdert i forhold til landbruksinteressene i området. Det vises til vurderinger i saksfremstilling.
 - 3.4. I tråd med oppstartmelding forutsettes det at forholdet til kulturminner og kulturverdier er avklart og at nødvendig kunnskap om disse inngår som en del av kunnskapsgrunnlaget for søknaden. Dette gjelder også forholdet til samiske kulturminner.

- 3.5. Ved søknad om fremføring av luftlinje forutsettes at det er foretatt en landskapsmessig vurdering av tiltaket som grunnlag for søknad, og at det foreligger en særskilt landbruksmessig begrunnelse for tiltaket.
4. Nasjonalparkstyret ber om at det som del av kunnskapsgrunnlaget – også ses på og vurderes/utredes andre muligheter for tilgang til strøm til de setrene som er i aktiv drift med melkeproduksjon i Vangrøftdalen som alternativ til det fremlagte tiltak.
5. Strømfremføring i seterdalen berører mange ulike interesser, og vil indirekte kunne føre til press på viktige natur- og kulturverdier i området. Det vises til saksutredning. Nasjonalparkstyret anbefaler derfor at Os kommune som planmyndighet tar ansvar for å gjennomføre en bred lokal høring av tiltaket før søknad legges frem for behandling i nasjonalparkstyret.

Behandling

Før saken ble satt, orienterte Runa Finborud om at ho er styremedlem i NØK og reiste spørsmål om sin habilitet. Et enstemmig nasjonalparkstyret erklærte Finborud inhabil etter forvaltningslovens § 6, 1.ledd, bokstav e, og ho fratrådte saken.

Innstillingen til høringsuttalelse ble drøftet gjennom av nasjonalstyret, og det ble gjort endringer som nasjonalparkstyret sluttet seg enstemmig til (7-0).

Vedtak

Nasjonalparkstyret for Forollhogna har følgende innspill og merknader til oppstartmelding fra Nord-Østerdal kraftlag om fremføring av strøm i Vangrøftdalen og Kjurrudalen landskapsvern-område:

1. Nasjonalparkstyret er positiv til at det ses på muligheter for fremføring av strøm i Vangrøftdalen for å styrke og lette drifta av setre med melkeproduksjon. Dette er selve grunnlaget for å vurdere strømfremføring i seterdalen. Tiltak og traséer må derfor planlegges ut fra dette hovedformålet. Aktiv seterdrift, skjøtsel og bruk av setervoller og dyr på utmarksbeite er avgjørende for å ivareta verneverdiene i seterdalen.
2. Nasjonalparkstyret for Forollhogna slutter seg til saksbehandlers vurdering av behov for supplerende kunnskap som grunnlag for utarbeiding av endelig søknad og som grunnlag for nasjonalparkstyrets vurdering av tiltaket etter verneforskriftens bestemmelser. Det vises særlig til følgende momenter:
 - 2.1. Kunnskap om tiltakets og de enkelte traséenes påvirkning på naturen og omgivelsene, herunder landskapsbildet må foreligge som del av søknaden. Det må foretas en kartlegging av sårbare naturtyper og arter som blir berørt av de ulike traséene, med en faglig vurdering av tiltakets innvirkning på naturmiljøet. Tiltakshaver er ansvarlig for at slik kartlegging blir utført. Alternative løsninger må utredes for traséene som går i utmark fra Brøttet via Storvollia til Skarvdalen og fra Kløftåsen via Bratthaugen til Sättåhaugen. Disse strekningene bør planlegges med utgangspunkt i eksisterende veger.
 - 2.2. Tiltak for eventuell kryssing av vassdrag må beskrives nærmere og avklares særskilt med berørt vassdragsmyndighet.

- 2.3. Det bør foreligge en samlet landbruksfaglig vurdering av tiltaket fra landbruksmyndigheten, der tiltaket som helhet og de ulike trasévalg er vurdert i forhold til landbruksinteressene i området. Det vises til vurderinger i saksfremstilling.
- 2.4. I tråd med oppstartmelding forutsettes det at forholdet til kulturminner og kulturverdier er avklart og at nødvendig kunnskap om disse inngår som en del av kunnskapsgrunnlaget for søknaden. Dette gjelder også forholdet til samiske kulturminner.
3. Strømfremføring i seterdalen berører mange ulike interesser, og vil indirekte kunne føre til press på viktige natur- og kulturverdier i området. Det vises til saksutredning. Nasjonalparkstyret anbefaler derfor at Os kommune som planmyndighet tar ansvar for å gjennomføre en bred lokal høring av tiltaket før søknad legges frem for behandling i nasjonalparkstyret.